

СУМСЬКА ОБЛАСНА РАДА
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

В. М. УСПЕНСЬКА

**ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я.
КУРСИ І ПРЕДМЕТИ
СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.
2022 – 2023 НАВЧАЛЬНИЙ РІК**

Методичні вказівки

СУМИ – 2022

*Рекомендовано до друку та практичного використання
вченою радою комунального закладу
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 6 від 28.06.2022)*

Рецензенти:

- Кісільова М. В.** – методист з біології, екології, природознавства та основ здоров'я навчально-методичного відділу координації освітньої діяльності та професійного розвитку комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
- Євтушенко О. І.** – директор КУ «ЦПРПП» Білопільської міської ради Сумської області, вчитель основ здоров'я.

Укладач:

- Успенська В. М.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики змісту освіти комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Основи здоров'я. Курси і предмети соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі. 2022 – 2023 навчальний рік : методичні рекомендації (у 2-х част.) Ч. 1 / укл. В. М. Успенська. Суми : ФОП Цьома, 2022. 76 с.

Видання містить методичні рекомендації до організації освітнього процесу в 2022-2023 навчальному році з предметів та курсів здоров'яспрямованого змісту. Серед них – перелік нормативних документів, інструктивні рекомендації та накази МОН України, методичні вказівки обласного рівня, календарно-тематичні плани. Орієнтовне календарно-тематичне планування пропонується до наступних предметів та курсів:

«Основи здоров'я», 6-9 класи (інтегроване з навчальним курсом «Уроки здорового харчування»);

«Здоров'я, безпека та добробут», 5 клас (за модельною навчальною програмою Т. Воронцової та ін., інтегроване з навчальним курсом «Уроки здорового харчування»);

«Вчимося жити разом», 5 клас (обов'язково-вибірковий предмет с соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі);

«Захисти себе від ВІЛ», факультативний курс для учнів 10 (9)-11 класів.

Методичні рекомендації розраховані для практичного використання вчителями предметів і курсів здоров'яспрямованого змісту.

Щорічне видання

© Успенська В.М., 2022

© ФОП Цьома, 2022

ЗМІСТ

Загальноосвітні нормативні документи для вчителів предметів здоров'язпрямованого змісту	4
Нормативні документи з проблеми здоров'язбереження в освіті	5
Навчальні матеріали предметів та курсів	6
5 клас. Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	6
Курси морального спрямування.....	7
6 - 9 класи. Основи здоров'я. Навчальні програми. Підручники.....	8
Методичні рекомендації щодо викладання СЗО у 2022/2023 н.р.	9
Упровадження соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі на шляху до нової української школи	13
Перспективна освітньої галузі СЗО	23
Узагальнена тематика освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» для 5-6 класів	26
Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти	27
Методичні рекомендації щодо викладання основ здоров'я	32

ЗАГАЛЬНООСВІТНІ НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ПРЕДМЕТІВ ЗДОРОВ'ЯСПРЯМОВАНОГО ЗМІСТУ

1. Інструкція з ведення класного журналу учнів 5-11 (12)-х класів ЗНЗ: Наказ МОН України від 03.06.2008 № 496. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/960/
2. Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти: Наказ МОН України від 21.08.2013 № 1222. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36975/.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи: рішення Колегії МОН України від 27.10.2016. URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczipcziva.pdf>
4. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня: Наказ МОН України від 20.04.2018 № 405. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv>
5. Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 09.01.2019 № 17. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text>
6. Положення про сертифікацію педагогічних працівників (зі змінами від 24.12.2019 р.) : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 № 1094. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesenmin-do-polozhennya-pro-a1094>
7. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>
8. Організація дистанційного навчання в школі: мет. рек. МОН (травень, 2020). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustancyyna%20osvita-2020.pdf>
9. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Наказ МОН України «Деякі питання організації дистанційного навчання» від 08.09.2020 № 1114. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-organizaciyi-distancijnogo-navchannya-zareyestrovano-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-94735224-vid-28-veresnya-2020-roku>
10. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898>
11. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста) : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
12. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти : наказ МОН України від 19.02.2021 № 235. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti> **(діє з 2022-2023 н.р. для 5 класу)**
13. Про переліки навч. літератури та навч. програм, рекомендованих МОН України для використання в закладах освіти у 2022/2023 н.р. URL: <https://goo.gl/93BNko>
14. Інстр.-метод. рекомендації щодо викладання навчальних предметів у ЗЗСО у 2021/2022 н.р.: Лист МОН України від 22.09.2021 № 1/9-482. <https://cutt.ly/GZCRkHh>
15. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти : наказ МОН України від 01.04.2022 № 289. URL : https://osvita.ua/doc/files/news/861/86195/OCINyUvANNYa_OST818.pdf
16. Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н. р. Лист МОН України від 10.08.2022 № 9105-22. URL : <file:///D:/Admin/Downloads/62f4c1f2d9a1d274700929.pdf>

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ З ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ В ОСВІТІ

17. Примірне Положення про навчальний кабінет основ здоров'я ЗНЗ: Наказ МОН України від 09.12.2009 № 1114. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1114290-09#Text>

18. Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: розпорядження КабМін України від 27.12.2017 № 1018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#n8>

19. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству: Лист МОН України від 18.05.2018 № 1/11-5480. URL: <https://drive.google.com/file/d/1GU-yUjXyeOr3z6X0Mwd7mf2AFVaeGFF5/view>

20. Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку: розпорядження КабМін України від 26.07.2018 № 530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2018-%D1%80#Text>

21. Про активізацію діяльності навчальних закладів у міжнародному проєкті «Європейська мережа Шкіл сприяння здоров'ю», упровадження предметів, проєктів, курсів здоров'яспрямованого змісту в закладах загальної середньої освіти: Наказ Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 05.07.2019 № 449-ОД.

22. Про невідкладні заходи щодо покращення здоров'я дітей: указ Президента України від 07.12.2019 № 894. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8942019-30949>

23. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2020 № 195/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789>

24. Про затвердження плану заходів з реформування системи шкільного харчування: розпорядження КабМін України від 05.08.2020 № 1008-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1008-2020-%D1%80#Text>

25. Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню): Лист МОН України № 1/9-436 від 14.08.2020. URL: <file:///D:/Admin/Downloads/5f3bb6a55c079661081724.pdf>

26. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти: наказ МОЗ №2205 від 25.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#n340>

27. Рекомендації для проведення додаткових профілактичних заходів закладами освіти серед дітей та інформування батьків щодо компетентностей безпечної поведінки в цифровому середовищі: лист МОН від 10.03.2021 № 1/9-128. URL: <file:///D:/Admin/Downloads/605852f30422f185789526.pdf>

28. Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: постанову КабМін України від 24.03.2021 № 305. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF?fbclid=IwAR0PJ6SRw6sk6zQ_26x0hAicTUK7zrysk3kmuL-Nv8aytXItfv9uuwRvPXE#n355

29. Інформаційні матеріали про деякі питання організації виховного процесу у 2021/2022 н. р. щодо формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок, ... : додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 16.07.2021 № 1/9-362. URL: <https://drive.google.com/file/d/1jLkciel5uOwy0KrZjbth6kktYR2UL1y/view>

30. Про затвердження Регіонального плану заходів щодо створення в закладах освіти належних умов для безпечного та якісного харчування дітей у Сумській області на 2021-2025 роки : розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 30.12.2020 № 674-ОД.

31. Про затвердження плану заходів щодо створення в закладах освіти належних умов для безпечного та якісного харчування дітей у Сумській області на 2021-2025 роки

: наказ Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 14.01.2021 № 08-ОД. URL : <http://osvita.sm.gov.ua/sichen-2/>

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ ПРЕДМЕТІВ ТА КУРСІВ

5 КЛАС

ІНТЕГРОВАНИЙ КУРС «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ»

МОДЕЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ (МНП)

<https://cutt.ly/oZxCMAtj>

Здоров'я, безпека та добробут, 5-6 класи. МНП для закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 12.07.2021 № 795).

Авторські колективи:

1. Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, І. В. Лаврентьєва, О. Л. Хомич.
2. О. І. Шиян, О. В. Волощенко, М. В. Гриньова, В. Г. Дяків, О. П. Козак, О. В. Овчарук, А. Б. Седоченко, І. З. Сорока, С. В. Страшко.
3. З. М. Хитра, О. А. Романенко.
4. І. П. Василяшко, Н. І. Гущина.
5. С. В. Василенко, Я. Ю. Коваль, Л. П. Колотій.

ПІДРУЧНИКИ

(НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА СКАРБНИЦЯ НУШ 5-6 КЛАСИ
(для прямих посилань на підручники та їх методичне
забезпечення

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1mC99CMIn4MEbhW_G4v62ptgK8i0MpJAv/edit#gid=410344520)

1. Воронцова Т.В. та ін. Здоров'я, безпека та добробут. 5 клас. Київ : Алатон, 2022.
2. Шиян О.І. та ін. Здоров'я, безпека та добробут. 5 клас. Львів : Світич, 2022.
3. Гущина Н.І. Василяшко І.П. Здоров'я, безпека та добробут. 5 клас. Київ : Освіта, 2022.
4. Хитра З.М., Романенко О. А. Здоров'я, безпека та добробут. 5 клас. Київ : Оріон, 2022.
5. Василенко С. В. та ін. Здоров'я, безпека та добробут. 5 клас. Харків : Літера ЛТД, 2022.
6. Тагліна О.В. Здоров'я, безпека та добробут. 5 клас (до МНП авт. колективу Шиян О.Л.). Харків : Літера ЛТД, 2022.
7. Поліщук Н.М. Здоров'я, безпека та добробут. 5 клас (до МНП авт. колективу Гущиної Н.І.). Київ : Грамота, 2022.
8. Здирок О.М. Здоров'я, безпека та добробут. 5 клас (до МНП авт. колективу Гущиної Н.І.). Тернопіль : Астон, 2022.

КУРСИ МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

МОДЕЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ

<https://cutt.ly/tZcsQ1Y>

1. **Етика. 5–6 класи.** МНП для закладів загальної середньої освіти (Ашортія Є.Д., Бакка Т.В., Желіба О.В., Козіна Л.Є., Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.).

2. **Етика. 5–6 класи.** МНП для закладів загальної середньої освіти (Пометун О.І., Ремех Т.О., Кришмарел В.Ю.).

3. **Вчимося жити разом. 5–6 класи.** МНП для закладів загальної середньої освіти (Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьева І.В., Хомич О.Л.).

4. **Культура добросусідства. 5–6 класи.** МНП для закладів загальної середньої освіти (Араджионі М.А., Козорог О.Г., Лебідь Н.І., Потапова В.І., Унгурян І.К.).

5. **Духовність і мораль в житті людини і суспільства. 5–6 класи.** МНП для закладів загальної середньої освіти (Жуковський В.М., Сіданіч І.Л., Грищук Д.Г., Губеня І.І., Лахман Н.М.).

ПІДРУЧНИКИ

1. Мелещенко Т.В. та ін. Етика. 5 клас (до МНП авт. колективу Ашортія Є.Д.). Київ : Оріон, 2022.

2. Давидюк Л.В., Мельник А.О. Етика. 5 клас (до МНП авт. колективу Пометун О.І.). Київ : Освіта, 2022.

3. Данилевська О.М. Етика. 5 клас (до МНП авт. колективу Ашортія Є.Д.). Харків : Літера ЛТД, 2022.

4. Іртищева О.А. та ін. Етика. 5 клас (до МНП авт. колективу Ашортія Є.Д.). Тернопіль : Астон, 2022.

5. Гісем О.О., Мартинюк О.О. Етика. 5 клас до МНП авт. колективу Пометун О.І.). Харків : Ранок, 2022.

6. Воронцова Т.В. та ін. Вчимося жити разом. 5 клас. Київ : Алатон, 2022.

6 - 9 КЛАСИ

ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>

- ♦ **Основи здоров'я, 5-9 клас.** Програма для ЗНЗ (наказ МОН України від 07.06.2017 № 804).

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ

КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ ТА ФАКУЛЬТАТИВІВ

- ♦ Програма навчального курсу для учнівської молоді старшого підліткового та юнацького віку «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу» («Захисти себе від ВІЛ») / Воронцова Т.В., Оржеховська В.М., Пономаренко В.С. Київ : Алатон, 2020.

- ♦ Програма для педагога-організатора з проведення інтерактивної виставки з питань репродуктивного здоров'я, профілактики ВІЛ/СНІДу та ІПСШ «Маршрут безпеки» для учнів 10-11 кл. / Нерубаєва І., Фратолла П. Німецьке міжнародне товариство (GIZ), 2013 (**погодження з КЗ СОІППО**).

- ♦ Уроки здорового харчування : програма навчального курсу для учнів 1–11 класів ЗЗСО / В. Успенська, З. Декунова, А. Лавська та ін.; за наук. ред. В. Успенської. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2022. 24 с.

- ♦ Програма факультативного курсу «Емоційне благополуччя – запорука щасливої особистості» для 6 (7) класу ЗЗСО (авт. Лотоцька Л.Г., Оледер І.О., Провозюк Л.Г.)

- ♦ Програма факультативного курсу «Людина і безпечне середовище» для 8 (9) класу ЗЗСО (авт. Василькевич С.І., Стецюк Т.І., Шийка О.П.).

ПІДРУЧНИКИ

6 КЛАС

1. Бех І.Д. та ін. Основи здоров'я. 6 клас. Київ : Алатон, 2020.

7 КЛАС

1. Бойченко Т.Є. та ін. Основи здоров'я. 7 клас. Київ : Генеза, 2021.
2. Бех І.Д. та ін. Основи здоров'я. 7 клас. Київ : Алатон, 2020.
3. Тагліна О.В. та ін. Основи здоров'я. 7 клас. Харків : Ранок, 2020.

8 КЛАС

1. Бойченко Т.Є. та ін. Основи здоров'я. 8 клас. Київ : Генеза, 2016, 2021.
2. Бех І.Д. та ін. Основи здоров'я. 8 клас. Київ : Алатон, 2016, 2021.
3. Тагліна О.В. та ін. Основи здоров'я. 8 клас. Харків : Ранок, 2016, 2021.

9 КЛАС

1. Бойченко Т.Є. та ін. Основи здоров'я. 9 клас. Київ : Генеза, 2017, 2021.
2. Бех І.Д. та ін. Основи здоров'я. 9 клас. Київ : Алатон, 2017, 2021.
3. Тагліна О.В. Основи здоров'я. 9 клас. Харків : Ранок, 2017, 2021.
4. Поліщук Н.М. Основи здоров'я. 9 клас. Київ : Грамота, 2017, 2021.
5. Гушина Н.І. та ін. Основи здоров'я. 9 клас. Київ : Сиція, 2017, 2021.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ СЗО у 2022/2023 н.р.

За листом Міністерства освіти і науки України від 22.09.2021 № 1/9-482

5 КЛАС

СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Державний стандарт базової середньої освіти визначає для соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі (далі – СЗО) орієнтовний зміст і вимоги до результатів навчання, галузевих (предметних) і ключових компетентностей, а також наскрізних умінь.

Типова освітня програма для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти передбачає, що галузь СЗО у 5 – 6 класах реалізується через обов'язковий інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» у поєднанні з одним із навчальних курсів за вибором: «Етика», «Вчимося жити разом», «Культура добросусідства», «Духовність і мораль в житті людини і суспільства». Оскільки галузь СЗО є цілісною як за змістом, так і за очікуваними результатами навчання, зазначені курси мають бути взаємоузгодженими та не дублювати один одного.

Важливі спільні для всіх модельних навчальних програм характеристики і особливості їх реалізації полягають у тому, що МНП у цілому:

- дозволяють повністю реалізувати результати Державного стандарту базової середньої освіти з галузі «соціальна та здоров'язбережувальна» в адаптаційному циклі, зокрема: системне формування компетентностей і наскрізних умінь учнів відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти у логічному поєднанні знанневого, смислового і діяльнісного компонентів;

- базуються на інноваційних методиках відповідно до концепції Нової української школи;

- логічно поєднують міжпредметні складники змісту;

- враховують знання, уявлення і уміння учнів, здобуті у початковій школі;

- доступні молодшим підліткам за змістом і повністю відповідають особливостям адаптаційного циклу базової освіти;

- передбачають активну навчально-пізнавальну діяльність дітей із пріоритетністю дослідницьких, творчих, проблемно-пошукових методів навчання.

Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»

У 2022/2023 навчальному році вивчення інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5 класі здійснюватиметься відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898), Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 19.02.2021 р. № 235) за обраною закладом освіти модельною навчальною програмою.

Відповідно до діючої Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (<https://is.gd/UIKEPE>), на вивчення освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» (СЗО) пропонується наступна кількість навчальних годин на тиждень: рекомендована - 1,5 год; мінімальна - 1 год; максимальна - 3 год. На вивчення обов'язкового інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (ЗБД) у 5 класі передбачено 1 год. на тиждень. Заклади загальної середньої освіти за потреби можуть створювати на основі обраної модельної навчальної програми ЗБД власні навчальні програми відповідно до принципу академічної доброчесності у пакеті з одним із навчальних курсів за вибором: «Вчимося жити разом» (ВЖР), «Етика» або «Культура добросусідства» (КД). Оскільки освітня галузь СЗО є цілісною як за змістом, так і за результатами навчання, зазначені курси в одному пакеті мають бути взаємоузгодженими та не дублювати один одного.

Метою навчання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» є формування в учня/учениці відповідальності за здоров'я, добробут, безпеку та навколишнє середовище, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, життєвих навичок, впевненості в собі, розвиток підприємливості, фінансової грамотності, активного громадянства, доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку. Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» спрямований на розвиток у учнівства ключових, предметних і наскрізних компетентностей, сприятливих для здоров'я, безпеки, добробуту, успішної соціалізації та самореалізації особистості.

Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» має практико-орієнтований характер, враховує нові умови освітньої діяльності: варіативність соціально-територіальних і родинних умов життя, що впливає на пізнавальні потреби і життєві цінності дітей; оновлення освітнього середовища; інклюзивне навчання; подолання різних проявів дискримінації; розвиток критичного мислення; партнерство з батьками, громадою.

Навчання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у адаптаційному циклі (5-6 класи) має базуватись на результатах, отриманих учнями початкових класів під час вивчення відповідної складової інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (1-4 класи). Законодавчо 5–6 класи визначено як адаптаційний цикл, що висуває певні вимоги до організації освітнього процесу. Віковому періоду 10–11 років властивий перехід від молодшого шкільного віку до підліткового. У цей період розширюється саме поняття «навчання» – діти свідомо вчатьсь вчитися. Саме тому один із видів діяльності вчителя/вчительки – спрямування учнів/учениць на оволодіння способами здобування знань, усвідомлення сенсу навчання як процесу саморозвитку. Адаптаційний цикл 5–6 класів є вирішальним у тому, навчатиметься дитина чи відмовиться від зусиль у цьому напрямі й самореалізуватиметься в інший спосіб.

Методика проведення уроків інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5-6 класах має базуватися на засадах сучасної педагогіки партнерства, співпраці, співтворчості всіх учасників освітнього процесу (учнів, педагогів, сім'ї та громади), що передбачає використання

особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки та самопізнання.

Зміст інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5 класі має відображати ціннісні орієнтири Нової української школи: унікальність й талановитість кожної дитини, відсутність дискримінації, формування цілісного світогляду, становлення вільної особистості, гармонійний фізичний та психоемоційний розвиток, добробут та безпека, утвердження людської гідності та доброчесності, визнання своєї ідентичності й активне громадянство.

У видах навчальної діяльності закладено алгоритм навчання, що інтегрує дослідницький, особистісно зорієнтований, компетентнісний підходи. Для здобувачів освіти це процес цілеспрямованого закономірного розвитку умінь цілепокладання, цілевиконання, в межах якого забезпечується свобода вибору мети, способів і засобів її реалізації, рефлексія.

Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання у 5 класі надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Увага вчителя має бути зосереджена на проведенні занять з використанням активних форм і методів навчання: роботи в парі та групах, евристичних бесід, ділових та рольових ігор, презентацій, навчальних дискусій, мозкових штурмів, круглих столів, конкурсів проєктів та дослідницьких робіт, навчальних тренінгів, кейс-методів, практичних групових й індивідуальних вправ, створення скрайбів та інфографіків, моделювання певного виду діяльності або ситуацій, STEM-проєктів, написання бізнес-планів або програм, екскурсій, інтерв'ю, розробці концептуальних карт, аналізу життєвих ситуацій.

Навчання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» спрямоване на формування в здобувачів освіти критичного мислення – умінь працювати з різними джерелами інформації та формулювати обґрунтовані запитання до них, що визначено Державним стандартом базової середньої освіти. До стратегій розвитку критичного мислення дітей підліткового віку належить: встановлення зв'язку із життєвим або особистим досвідом учнів; розуміння, що інформація може бути корисною і шкідливою; висловлювання оцінювальних суджень з опорою на текст і власний досвід; продукування своїх рішень щодо розв'язання проблемної ситуації.

Для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану рекомендується проведення на уроках психологічних хвилинок, які можна здійснювати відповідно до рекомендацій, розміщених на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://is.gd/ocxHD8>), використання просвітницьких матеріалів з офіційних сайтів НУШ, UNICEF Ukraine, МВС України (наприклад, «Як поводитися в разі виявлення підозрілих предметів?» (<https://cutt.ly/NEVRVAp>), The Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) «3 чого починається безпека» (<https://cutt.ly/BT7AK2e>)). В умовах епідеміологічної ситуації, спричиненої

коронавірусом SARS-CoV-2, необхідно надавати учням достовірну інформацію та науково обґрунтовані факти про коронавірус для того, щоб зменшити страхи через хворобу, а також підтримувати здатність учнів долати вторинні ефекти розповсюдження вірусу на їхні життя. Практичні поради щодо збереження та зміцнення здоров'я пропонуються на офіційних сайтах МОЗ України та Центру Громадського здоров'я. Всеукраїнські уроки з безпеки дорожнього руху для дітей розміщені на офіційному сайті «Безпечна країна» (<https://mvs.gov.ua/>).

Оцінювання навчальних досягнень учнів у 5 класах за інтегрованим курсом «Здоров'я, безпека та добробут» та заповнення журналу здійснюється відповідно до рекомендацій МОН України, зокрема до Наказу МОН №289 від 01.04.2022 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти» (<https://choippo.edu.ua/?p=38542>).

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти включає формувальне поточне та підсумкове тематичне. На кожному уроці має відбуватися поточне формувальне оцінювання шляхом педагогічного спостереження учителя за різними навчальними видами діяльності учнів, самооцінювання, аналізу учнівських робіт тощо. Поточне та підсумкове оцінювання може здійснюватись шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування, планування та виконання експериментальних досліджень, реалізації дослідницьких проєктів, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, схемами, тестування в електронному форматі тощо. Після завершення вивчення тематичних розділів має проводитися не менше чотирьох разів на рік підсумкове тематичне оцінювання. В кінці навчального року рекомендується проводити підсумкове завершальне оцінювання.

Кількість годин на вивчення кожного тематичного розділу інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5 класі, зміст, обсяг і послідовність пропонованої учням інформації, організація її засвоєння можуть змінюватися відповідно до підготовленості класу, регіональних особливостей, робочого плану школи, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, в яких відбувається освітній процес (в умовах воєнного часу, наближення епідемій, стихійне лихо, інфекційні хвороби тощо).

Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» для 5 класу передбачає наступне навчально-методичне забезпечення: модельну навчальну програму, навчальну програму до модельної навчальної програми (яку вчитель чи група педагогів створюють самостійно; календарно-тематичне планування – примітка авт.), підручник, зошит для практичних робіт та інші допоміжні матеріали.

Вивчення інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5 класі здійснюватиметься за обраною закладом освіти модельною навчальною програмою. Програми розміщено на офіційному вебсайті ДНУ ІМЗО.

МНП курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі тут:

<https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/sotsial-na-i-zdorov-iazberezhuval-na-osvitnia-haluz/>

Матеріали для упровадження НУШ (нормативні документи, програми, посилання на навчально-методичне забезпечення тут: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/>)

УПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ НА ШЛЯХУ ДО НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

З 2022-2023 навчального року розпочинається впровадження Державного стандарту базової середньої освіти (ДСБСО), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898.

Проаналізуємо цей реформуючий документ, який допоможе кожному педагогу зорієнтуватись на розбудову нової української школи засобами своєї освітньої галузі та навчального предмета чи інтегрованого курсу.

ДСБСО визначає сутність структуру та змісту базової середньої освіти, вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів на рівні базової середньої освіти, загальний обсяг їх навчального навантаження, розподілений за освітніми галузями.

Освітніх галузей є 9:

- ✓ мовно-літературна;
- ✓ математична;
- ✓ природнича;
- ✓ технологічна;
- ✓ інформатична;
- ✓ соціальна і здоров'язбережувальна;
- ✓ громадянська та історична;
- ✓ мистецька;
- ✓ фізична культура.

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь (СЗО) у новій українській школі спрямовує свою мету на ***розвиток особистості учня, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну зорієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту.***

Навчання за освітньою галуззю передбачає сприйняття учнями загальнолюдських цінностей, які найбільше впливають на психічне (ментальне) і соціальне здоров'я людини та якість її життя. Це самоповага, миролюбність, толерантність, дружба, любов, життєвий оптимізм, чуйність, довіра, самоконтроль, спілкування, гідність тощо.

Досвід багатьох поколінь і сучасні наукові дослідження переконливо доводять, що коли люди сповідують загальнолюдські цінності, вони мають вищу якість життя за багатьма показниками. І навпаки, ігнорування вищих цінностей пов'язане з проблемами, стресами, ризиком вживання психоактивних речовин, симптомами різних захворювань, руйнуванням

стосунків, відчуттям безпорадності й страху перед майбутнім.

Курси та предмети СЗО реалізують **ціннісні орієнтири**, визначені Державним стандартом:

- ✓повага до особистості кожної дитини, її інтересів та досвіду;
- ✓рівний доступ до освіти;
- ✓академічна доброчесність;
- ✓становлення вільної особистості та самостійність;
- ✓здоров'я та добробут;
- ✓довіра та безпека;
- ✓утвердження людської гідності, повага до прав людини;
- ✓активна громадянська позиція та патріотизм;
- ✓любов до рідного краю та відповідальність за довкілля.

Компетентнісний підхід кожної освітньої галузі полягає у її здатності формувати ключові компетентності через уміння та ставлення, визначені Державним стандартом базової середньої освіти. Цими **ключовими компетентностями є наступні 11:**

✓Вільне володіння державною мовою.
✓Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами.

- ✓Математична компетентність.
- ✓Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій.
- ✓Інноваційність.
- ✓Екологічна компетентність.
- ✓Інформаційно-комунікаційна компетентність.
- ✓Навчання впродовж життя.
- ✓Громадянські та соціальні компетентності.
- ✓Культурна компетентність.
- ✓Підприємливість та фінансова грамотність.

Ключові компетентності, які для предметів СЗО є також предметними – громадянські та соціальні компетентності. Вони пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей. Соціальні компетентності передбачають виявлення поваги до інших, толерантність, уміння конструктивно співпрацювати, співпереживати, долати стрес і діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних з різними проявами дискримінації; дбайливе ставлення до особистого, соціального здоров'я, усвідомлення особистих відчуттів і почуттів, здатність дослухатися до внутрішніх потреб; дотримання здорового способу життя; розуміння правил поведінки та спілкування, що є загальноприйнятими в різних спільнотах і середовищах та ґрунтуються на спільних моральних цінностях; спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності.

Основою формування ключових компетентностей є особистісні якості, особистий, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів; їх потреби та інтереси, які мотивують до навчання; знання, уміння та ставлення, що формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях.

Наскрізними в усіх ключових компетентностях є **вміння (наскрізні вміння)**, які формуються кожною освітньою галуззю. Наскрізні вміння є м'якими навичками (*soft skills – універсальні непрофесійні якості, які допомагають нам взаємодіяти між собою в команді незалежно від сфери діяльності*). Саме ці навички визначають успішність особистості 21-го століття. Вони актуалізують та доповнюють арсенал життєвих навичок (life skills), які є змістом предметів СЗО та визначають перспективні сучасні методики навчання за галуззю.

11 наскрізних умінь, якими має володіти особистість із сформованими ключовими компетентностями:

- ✓ читання з розумінням;
- ✓ висловлювати власну думку усно і письмово;
- ✓ критично і системно мислення;
- ✓ логічно обґрунтовувати позицію;
- ✓ діяти творчо;
- ✓ виявляти ініціативу;
- ✓ конструктивно керувати емоціями;
- ✓ оцінювати ризики;
- ✓ приймати рішення;
- ✓ розв'язувати проблеми;
- ✓ співпрацювати з іншими.

Спільність наскрізних умінь та життєвих навичок підкреслює значущість предметів СЗО в освіті учня нової української школи, формуванні особистості її випускника.

Базова середня освіта має такі **цикли**, як **адаптаційний (5-6 класи)** та **базового предметного навчання (7-9 класи)**, що дають змогу враховувати вікові та індивідуальні особливості розвитку і потреби учнів, а також забезпечити просування індивідуальними освітніми траєкторіями.

У новій українській школі акцент навчання зміщується на досягнення учнем вимоги обов'язкових результатів навчання. Ними є:

групи результатів навчання учнів, що охоплюють споріднені загальні результати;

спільні для всіх рівнів загальної середньої освіти **загальні результати навчання** учнів, через які реалізується компетентнісний потенціал галузі;

конкретні результати навчання учнів, що визначають їх навчальний прогрес за освітніми циклами;

орієнтири для оцінювання, на основі яких визначається рівень досягнення учнями результатів навчання на завершення відповідного циклу.

У на адаптаційному циклі предмети для СЗО визначена наступна кількість обов'язкових результатів навчання:

- ✓ груп результатів навчання – 4;
- ✓ загальних результатів навчання – 21;
- ✓ конкретних результатів навчання – 23 на адаптаційному циклі та 25

на циклі базового предметного навчання;

✓орієнтирів для оцінювання – 78 на адаптаційному циклі та 91 на циклі базового предметного навчання.

Групи результатів навчання охоплюють зміст освіти обох навчальних циклів та визначають цілі СЗО:

1. Турбота про особисте здоров'я і безпеку, уникання факторів ризику, реагування на чинники і діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту власного та інших осіб.

2. Визначення альтернатив, прогнозування наслідків, прийняття рішень з користю для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту.

3. Аргументований вибір здорового способу життя, аналіз і оцінка наслідків і ризиків.

4. Підприємливість та етична поведінка для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту.

Орієнтири для оцінювання у модельних навчальних програмах стають **очікуваними результатами навчання**; на їх основі здійснюється оцінювання, визначається рівень навчальних досягнень учнів.

Обов'язкові результати навчання в ДСБСО позначені індексами й розшифровуються наступним чином. Наприклад, **6 СЗО 3.2.1-1**:

6 СЗО 3.2.1-1 – адаптаційний цикл (*номер старшого класу, тут – 6 клас; може бути ще 9, й тоді для циклу базового предметного навчання*);

6 **СЗО 3.2.1-1** – соціальна й здоров'язбережувальна освітня галузь;

6 СЗО **3.2.1-1** – номер групи загальних результатів (*тут 3-й – аргументований вибір ...*);

6 СЗО **3.2.1-1** – номер загального результату в групі (*тут 2-й – приймає зміни власного організму*);

6 СЗО **3.2.1-1** – номер конкретного результату (*тут 1-й – вирізняє та пояснює ...*);

6 СЗО **3.2.1-1** – номер орієнтиру для оцінювання (*тут 1-й – визначає, ідентифікує ...*).

Учителів слід орієнтуватись в ієрархії очікуваних результатів з метою добору відповідних завдань і вправ навчальної діяльності учнів для їх формування.

Компетентність особистості, як комбінація **знань, вмінь і ставлень**, є ціллю базової середньої освіти. Уміння та ставлення у ДСБСО для кожної галузі визначені її компетентнісним потенціалом. Для СЗО вони подані у додатку 15. Наголошуємо, що уміння набуваються через діяльність, ставлення формуються як цінності. Окремо винесені базові знання. Для СЗО структуровані за складовими: безпека, здоров'я, добробут.

Навчання за СЗО реалізується через **обов'язковий інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» (ЗБД)** та **обов'язково-вибіркові предмети морального спрямування** на адаптаційному циклі (5-6 класи) і обов'язковий предмет на циклі базового предметного навчання у 8-9 класах «Підприємництво і фінансова грамотність». У 7 класі

є тільки інтегрований курс ЗБД.

Серед обов'язково-вибіркових предметів морального спрямування станом на 20.08.2022 пропонується 4 курси: «Етика»; «Культура добросусідства»; «Вчимося жити разом»; «Духовність і мораль в житті людини і суспільства». Вивчається один з цих предметів за вибором закладу освіти. Упроваджуватись він може самостійно, або в рамках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут». За другого варіанта його навчальна програма має бути повністю виконаною, а вчитель створює календарно-тематичний план ЗБД, до якого додаються теми уроків курсу морального спрямування.

Впровадженню курсу морального спрямування має передувати, чи відбутись найближчим часом, спеціальна підготовка педагогів. У Сумській області найбільш готові вчителі до впровадження курсу «Вчимося жити разом», очне навчання за яким педагоги проходили в Сумському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти у 2017-2022 роках.

Кількість годин, які заклад освіти виділяє на СЗО (згідно Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, наказ МОН України від 19.02.2021 № 235

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/fd3/0bc/602fd30bccb01131290234.pdf>), у кожному класі варіюються від 1 до 3-х . МОН України рекомендує – 1,5.

На адаптаційному циклі за такої кількості годин доцільним буде розподіл – 1 год. на ЗБД і 0,5 год. на курс морального спрямування.

Якщо заклад виділяє на СЗО 1 год., то відповідно на інтегрований курс ЗБД та курси морального спрямування відводиться по 0,5 годин. Або ж 1 год. на ЗБД за умови інтеграції в нього курсу морального спрямування.

За максимальної кількості навчального часу – 3 год. для СЗО на вивчення ЗБД можна виділити 1,5 – 2 год., на вивчення 1-2 курсів морального спрямування по 0,5 – 1 год.

Усі навчальні курси СЗО на адаптаційному циклі мають схвалені МОН України **модельні навчальні програми** (МНП). Причому, з окремих курсів їх є кілька. А саме з інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (ЗБД) їх 5; з етики – 2. Усі курси мають повне навчальне забезпечення в електронному вигляді (Навчально-методична скарбниця НУШ 5-6 класи https://docs.google.com/spreadsheets/d/1mC99CMIIn4MEbhW_G4v62ptgK8i0M_pJA/edit#gid=410344520).

Учителі самостійно обирають МНП та створюють за нею (або самостійно) власну навчальну програму (НП). Важливо усвідомлювати, що всі МНП несуть орієнтувальний характер. Учитель, чи група педагогів, використовуючи певну МНП, створюються НП, за якою й будуть працювати. Учителі можуть змінити досить суттєво МНП, створюючи власну НП, аргументувати це на педагогічній раді закладу освіти, де вона й затверджується. Усі три графи МНП учителями деталізуються, як показано на мал. нижче. (За Іриною Старагіною, МОН України «Як створити навчальну програму на основі модельної» <https://youtu.be/U5xNMy81Vms>).

Створюючи НП, необхідно використовувати підручник, з яким

працюватиме клас.

Отже, на відміну від модельної, у навчальній програмі:

1. Послідовність навчальних тем визначає вчитель самостійно.

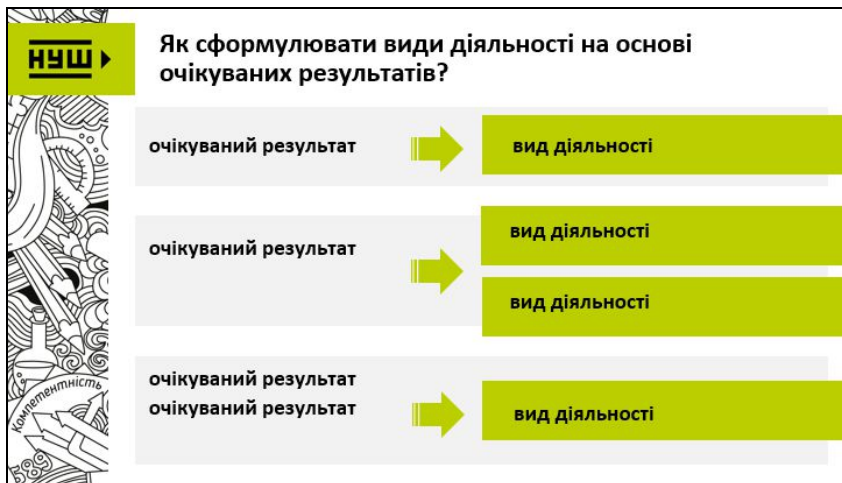

2. Визначено кількість годин за навчальними темами.

3. Деталізовано (розширено / змінено / конкретизовано) перелік очікуваних результатів.

4. Узагальнений пропонований зміст МНП деталізовано згідно навчальних ресурсів (підручника) та потреб учнів.

5. Конкретизовано види навчальної діяльності, керуючись формулою – до кожного очікуваного результату передбачено певну навчальну діяльність. Причому, як до кількох очікуваних результатів можна пропонувати один вид навчальної діяльності, так і до одного очікуваного результату – кілька видів навчальної діяльності (див. мал. за презентацією Ю. Романенко, МОН України).

6. У НП учитель може передбачити перелік проблемних питань (наприклад, такі пропонуються у МПН ЗБД авторського колективу Шиян О.)

Детальніше можна познайомитись з відмінністю навчальної програми

від модельної у статті Анни Степанової-Камиш «Навчальна програма не має копіювати модельну: що спільного й різного в цих програмах» (<https://nus.org.ua/articles/navchalna-programa-ne-maye-kopiyuvaty-modelnu-shho-spilnogo-i-riznogo-v-tsyh-programah/>).

Для створення НП можна керуватись запропонованими МОН України *Конструктором для укладання навчальної програми*

<http://constructor.nus.org.ua/> та *Інструкцією щодо укладання навчальної програми з використанням конструктора*

<https://drive.google.com/drive/folders/1l11zX2lH2QRp2vfZxfFqEIrSaTxnuLu>

Радимо створений варіант НП редагувати та вдосконалювати впродовж застосування в навчальному році з метою відпрацювання навички створення навчальних програм та розробки її кращого варіанта для подальшого використання.

На основі затвердженої педагогічною радою навчальної програми предмета (інтегрованого курсу) вчитель складає **календарно-тематичне планування** з урахуванням навчальних можливостей учнів класу. Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти, ОТГ, області є неприпустимим.

Зі зразком календарно-тематичного планування до власної навчальної програми, створеної за МНП Т. Воронцової, пропонуємо ознайомитись за авторською розробкою Людмили Кужель, старшого вчителя Олешнянського НВК – ЗОШ I – III ступенів – ЗДО імені Героя Радянського Союзу Степана Долгого Чупахівської селищної ради Сумської області <https://cutt.ly/FXoTeVo>

Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

Під час розроблення календарно-тематичного та системи поурочного планування вчитель має самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, ураховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в навчальній програмі. Учитель може переносити теми уроків, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

Для полегшення роботи вчителів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі пропонуємо орієнтовні календарно-тематичні планування до інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» на 1 год. за МНП авторського колективу Т. Воронцової та до навчального курсу «Вчимося жити разом» на 0,5 год. (част. 2 даного видання).

Освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі

та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх освітніх потреб.

Важливе місце у концепції Нової української школи відведене питанню створення творчого середовища. На зміну звичним класам із практично стаціонарними партами мають прийти приміщення з мобільними робочими місцями, інтер'єр яких можна швидко змінювати залежно від навчального завдання. Організація простору потребує широкого використання мультимедійних засобів, ІКТ-технологій, сучасних лабораторних баз та бібліотек. Масштабне впровадження ІКТ дозволить оптимізувати навчальний процес, зробити його максимально цікавим для учнів. Розвиватиметься структура і для онлайн-навчання. Освітній простір НУШ не обмежується шкільними приміщеннями.

У рамках академічної свободи форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти та відображаються в освітній програмі закладу освіти. Вибір форм залежить від наявності необхідних ресурсів, а також форм здобуття освіти. Окрім цього, на вибір форм організації освітнього процесу впливатимуть види діяльності, визначені в тих модельних програмах, які обирає заклад освіти.

Система оцінювання має на меті допомогти вчителеві конкретизувати навчальні досягнення учнів і надати необхідні інструменти для впровадження об'єктивного й справедливого оцінювання результатів навчання.

В оцінюванні навчальних досягнень учнів важливо розрізнати поточне формувальне оцінювання (оцінювання для навчання) та підсумкове оцінювання (семестрове, річне). Поточне формувальне оцінювання здійснюють з метою допомогти учням усвідомити способи досягнення кращих результатів навчання. Підсумкове оцінювання здійснюють з метою отримання даних про рівень досягнення учнями результатів навчання після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Окрім поточного формувального та підсумкового (семестрового, річного) оцінювання, педагогічні працівники закладу освіти можуть ухвалити рішення про здійснення проміжного оцінювання результатів навчання з окремих предметів/інтегрованих курсів. Періодичність і процедури здійснення проміжного оцінювання й види діяльності, результати яких підлягають проміжному оцінюванню, визначають педагогічні працівники закладу освіти залежно від дидактичної мети та з урахуванням відповідної навчальної програми.

Наказом МОН України від 01.04.2022 № 289 «Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти» рекомендовано систему оцінювання результатів навчання в освітніх галузях «Мистецтво», **«Соціальна та здоров'язбережувальна»**, «Фізична культура» здійснювати на позитивному ставленні до кожного учня, і враховувати не рівень недоліків та прорахунків, а рівень особистих досягнень. Визначення досягнень учнів у різних (Високий, Достатній, Середній, Початковий) з зазначених вище галузей нададуть змогу вчителеві об'єктивно, але водночас, не пригнічуючи особистість, оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх чи фізичних здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю. За рішенням педагогічної ради заклад освіти може відмовитись від оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів освітніх галузей «Мистецтво», «Соціальна та

здоров'язбережувальна», «Фізична культура» або визначити власну шкалу оцінювання.

Новий учитель та педагогіка партнерства. Сучасний світ змінюється дуже швидко, і заклади освіти повинні йти у ногу з часом. Школа має підготувати дитину до життя, навчивши її працювати з інформацією, критично мислити та вміти робити висновки. Класичний підхід, при якому акцент робився на запам'ятовуванні певного обсягу знань, сьогодні вже не є ефективним. Без опанування учнем умінь, навичок та компетентностей, потрібних на ринку праці, важко розраховувати на професійні успіхи.

Кожна дитина є особистістю, від природи наділеною унікальними здібностями та можливостями. Нова українська школа повинна допомогти виявити та розвинути ці таланти. Вирішення цього завдання буде проводитися на засадах так званої «педагогіки партнерства». Основні принципи такого підходу: повага до особистості, довірливі стосунки, позитивне ставлення і доброзичливість, взаємоповага, взаємодія, діалог, розподілення лідерських повноважень, дотримання принципів соціального партнерства.

У педагогіці партнерства активну участь беруть учитель, учень та його батьки. Учитель, який реалізує соціальну та здоров'язбережувальну освітню галузь повинен бути проактивним. Проактивний вчитель – це небайдужа людина, яка створює щось нове і робить якісні зміни довкола себе. Це також той, хто не зважає на зовнішні чинники і перепони, який має конкретні кейси з учительської практики: що не вийшло і чому...

Важливо, щоб учитель мав досвід використання новітніх технологій у своїй практиці. Технології – один із ключових інструментів сучасного педагога. Важливіша не кількість новацій, які вчитель знайшов і з якими вміє працювати, а ефективність практичного застосування цих інструментів. Сучасного педагога не повинні зупиняти зовнішні чинники в бажанні викладати дітям якнайкраще і бути максимально ефективним для учнів.

НОВІ РОЛІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів : навч.-метод. посіб. / за ред. А. Л. Черній. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с.

Роль	Основні завдання	Функції
Фасилітатор відповідає за групову динаміку	<ul style="list-style-type: none"> — допомагає, полегшує, сприяє дітям у засвоєнні ними змісту та навичок, передбаченими навчальною програмою, зурахуванням їх рівня розвитку, індивідуальних інтересів та навчальних стилів; — створює безпечне середовище для групової роботи; — використовує колективний інтелект	<ul style="list-style-type: none"> — залучення до повноцінної участі; — сприяння взаєморозумінню; — стимулювання — доприйняття взаємоприйнятних рішень; — культивування почуття колективної відповідальності

<p>Тьютор спеціаліст із формування майбутнього</p>	<ul style="list-style-type: none"> — скеровує учня та працює із його запитам, допомагає йому зрозуміти себе, поставити правильні питання, уточнити їх, обрати траєкторію руху та досягнути її; — веде індивідуальні або групові заняття; — слідкує за соціалізацією, спілкуванням, вихованням учня 	<p>– прагнення розгледіти потенціал учня, змодельовати шлях допоставленої мети</p>
<p>Ментор має інтерес у розвитку знань, умінь, навичок та міжособистісних стосунків</p>	<p>– наближає учня до результату, надаючи практичні поради</p>	<p>– допомагає школярам лише тоді, коли вони про це попросять</p>
<p>Менеджер взаємодіє з іншими людьми (учнями, батьками) з метою забезпечення їхньої активної скоординованої участі в досягненні поставленої мети</p>	<ul style="list-style-type: none"> – планує та забезпечує ресурси; – планує різні види навчальної діяльності з урахуванням потреб та інтересів учнів 	<ul style="list-style-type: none"> – створення освітнього середовища, яке ефективно працює та відповідає сучасним вимогам, є привабливим для реального та потенційного споживача; – прагнення до творчості та гнучкості у формуванні установок, потреби і мотивів освіти, розвитку, соціалізації та раціонального використання часу
<p>Наставник управляє педагогічним процесом</p>	<ul style="list-style-type: none"> – допомагає учасникам переносити здобуті знання у практику; – заохочує рефлексивну практику; – самостійно встановлює інтенсивність та напрям навчання 	<ul style="list-style-type: none"> – допомога у досягненні особистого зростання; – прокладення шляху до поставленої мети
<p>Консультант володіє специфічною інформацією з певного питання</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ознайомлений з останніми досягненнями у роботі з учнями; – уміє слухати; – поширює сучасні тенденції та дослідження 	<ul style="list-style-type: none"> – надання учням інформації або джерел, яких їм не вистачає у ході виконання навчальних дій; – у разі потреби надання допомоги у їхньому пошуку

<p>Лідер приймає найбільш відповідальні рішення</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ділиться знаннями, навичками, розвиває можливості інших учасників освітнього процесу; – веде за собою; – сприяє успіху інших учасників освітнього процесу 	<ul style="list-style-type: none"> – управління колективом, організація його діяльності; – планування роботи від початку до кінця
<p>Модератор веде обговорення, слідкує за дотриманням правил</p>	<ul style="list-style-type: none"> – стежить за ходом дискусії; – допомагає розібратися у незрозумілому питанні 	<ul style="list-style-type: none"> – управління дискусією з метою прийняття правильного рішення
<p>Едвайзер радник, консультант</p>	<ul style="list-style-type: none"> – має глибокі знання в конкретній галузі 	<ul style="list-style-type: none"> – дає поради

МЕТА СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ – розвиток особистості учня, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну зорієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту

НАВЧАЛЬНІ КУРСИ

- ✓ 5-9 класи. Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»
- ✓ 5-6 класи. Предмети морального спрямування: «Етика»; «Культура добросусідства»; «Вчимося жити разом»; «Духовність і мораль в житті людини і суспільства» / інші курси морального спрямування (один з цих предметів, або вивчення в рамках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»)
- ✓ 8-9 класи. Предмет «Підприємництво і фінансова грамотність»

ГРУПИ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ (7) ТА САМІ ЗАГАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ (21) СЗО

1. Турбота про особисте здоров'я і безпеку, уникання факторів ризику, реагування на чинники і діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту власного та інших осіб

- ✓ Діє відповідально
- ✓ Відстоює власні інтереси та інтереси інших осіб
- ✓ Надає допомогу

2. Визначення альтернатив, прогнозування наслідків, прийняття рішень з користю для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту

- ✓ Розпізнає небезпечні ситуації
- ✓ Прогнозує наслідки
- ✓ Приймає рішення
- ✓ Поводиться безпечно

3. Аргументований вибір здорового способу життя, аналіз і оцінка наслідків і ризиків

- ✓ Обмірковує альтернативи власних дій і рішень
- ✓ Приймає зміни власного організму
- ✓ Аналізує вплив поведінки на здоров'я
- ✓ Здійснює вибір, що приносить користь і задоволення (радість)

4. Підприємливість та етична поведінка для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту

- ✓ Вчиться вчитися
- ✓ Знаходить і перевіряє інформацію
- ✓ Діє ефективно та самостійно
- ✓ Спілкується конструктивно
- ✓ Виявляє культуру споживання
- ✓ Планує майбутнє
- ✓ Співпрацює для досягнення результату діяльності

- ✓ Поводиться етично
- ✓ Планує, запроваджує і оцінює фінансові рішення
- ✓ Підтримує добродійність

ВИМОГИ ДО ОБОВ'ЯЗКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПЕРЕДБАЧАЮТЬ, ЩО УЧЕНЬ:

- ✓ турбується про особисте здоров'я та безпеку, уникає факторів ризику, реагує на фактори і діяльність, що становить загрозу для власного і суспільного життя, здоров'я, добробуту;
- ✓ визначає альтернативи, прогнозує наслідки, приймає рішення для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я і добробуту;
- ✓ усвідомлює цінність та дотримується здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики для здоров'я і суспільства;
- ✓ виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб

Типовий навчальний план для соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі (витяг із Типової освітньої програми для 5-9 класів ЗЗСО (наказ МОН від 19.02.№ 235))

	Орієнтовний перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	5 кл.	6 кл.	7 кл.	8 кл.	9 кл.
	Соціальна і здоров'я-збережувальна освітня галузь	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1	1	1,5	1
Етика* / Культура добросусідства* / Вчимося жити разом* / Духовність і мораль в житті людини і суспільства* / Інші курси морального спрямування*		0,5	0,5	-	-	-
Підприємництво і фінансова грамотність		-	-	-	0,5	1
*до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти включається один з цих предметів або вони можуть вивчатись в рамках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»						
Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна»:						
	рекомендована	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
	мінімальна	1	1	1	1	1
	максимальна	3	3	3	3	3
Резерв навчальних годин (різниця між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин) освітньої		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

Кількість годин на вивчення предметів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі за Базовим навчальним планом закладів загальної середньої освіти для класів (груп) з українською мовою навчання

	5-6 класи тиждень / рік	7-9 класи тиждень / рік
Рекомендована	1,5 / 52,5	1,5 / 52,5
Мінімальна	1 / 35	1 / 35
Максимальна	3 / 105	3 / 105
Резерв за тиждень	0,5	0,5

АРСЕНАЛ МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС «Здоров'я, безпека та добробут»

✓ 5-6 класи (адаптаційний цикл) – 5 програм

Авторські колективи:

1. Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, І. В. Лаврентьєва, О. Л. Хомич.

2. О. І. Шиян, О. В. Волощенко, М. В. Гриньова, В. Г. Дяків, О. П. Козак, О. В. Овчарук, А. Б. Седоченко, І. З. Сорока, С. В. Страшко.

3. З. М. Хитра, О. А. Романенко.

4. І. П. Василяшко, Н. І. Гущина.

5. С. В. Василенко, Я. Ю. Коваль, Л. П. Колотій.

✓ 7-9 класи (цикл базового предметного навчання) – готуються.

НАВЧАЛЬНІ ПРЕДМЕТИ

Курси морального спрямування – 5-6 класи.

- ✓ Етика – 2 програми
- ✓ Вчимося жити разом – 1 програма
- ✓ Культура добросусідства – 1 програма
- ✓ Духовність і мораль в житті людини і суспільства – 1 програма
- ✓ Інші (по мірі створення і схвалення програм)

Навчальний предмет – 8-9 класи

Підприємництво і фінансова грамотність – 2 програми

УЗАГАЛЬНЕНА ТЕМАТИКА ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА» ДЛЯ 5-6 КЛАСІВ

(Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін.)

Нова українська школа: формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентностей у 5-6 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного

підходу : навч.-мет. посіб. Київ : Алатон, 2020. – 232 с.)

Змістова лінія	Тематика	
Базові поняття	<ul style="list-style-type: none"> • Здоров'я і здоровий спосіб життя • Безпека і безпека життєдіяльності • Добробут (підприємливість, уміння вчитися, фінансова грамотність, культура споживання, доброчинність) • Розвиток дитини (фізичний, психічний, соціальний) 	
Здоров'я	Фізичне	<ul style="list-style-type: none"> • Особиста гігієна • Рухова активність • Раціональне харчування • Режим праці і відпочинку • Профілактика інфекційних захворювань
	Психологічне (ментальне)	<ul style="list-style-type: none"> • Емоційне (самоповага, самоконтроль, керування стресами, мотивація успіху і гартування волі) • Когнітивне (аналіз проблем, ухвалення зважених рішень, критичне і творче мислення)
	Соціальне	<ul style="list-style-type: none"> • Позитивні стосунки • Ефективне спілкування • Соціальна взаємодія (культура взаємин, робота в команді, співчуття, мирне розв'язання конфліктів) • Протидія соціальному тиску і дискримінації
	Духовне	<ul style="list-style-type: none"> • Орієнтація на загальнолюдські цінності, пізнавальні, естетичні, етичні потреби розвитку
Безпека	<ul style="list-style-type: none"> • Безпека у школі • Безпека у побуті • Дорожня безпека • Пожежна безпека • Соціальна безпека • Безпека на природі • Екологічна безпека • Безпека в екстремальних і надзвичайних ситуаціях • Надання домедичної допомоги 	
Добробут	<ul style="list-style-type: none"> • Підприємливість • Фінансова грамотність • Уміння вчитися • Культура споживання 	

	• Добродчинність

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ,
ЯКІ ЗДОБУВАЮТЬ ОСВІТУ ВІДПОВІДНО ДО НОВОГО
ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

(Наказ МОН України від 01.04.2022 № 289)

Ці рекомендації розроблені для учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти.

Згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросчесне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне. За вибором закладу оцінювання може здійснюватися за системою оцінювання, визначеною законодавством, або за власною шкалою. За умови використання власної шкали заклад має визначити правила переведення загальної оцінки результатів навчання семестрового та річного оцінювання до системи, визначеної законодавством, для виставлення у Свідоцтві досягнень. Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання здійснюються за 12-бальною системою (шкалою), а його результати позначаються цифрами від 1 до 12.

За рішенням педагогічної ради (за потреби) заклад освіти може визначити адаптаційний період впродовж якого не здійснюється поточне та тематичне оцінювання.

Свідоцтво досягнень (Додаток 1) відображає результати навчальних досягнень учня/учениці 5-6 класу з переліку предметів та інтегрованих курсів, визначених освітньою програмою закладу освіти. Надана форма Свідоцтва досягнень є орієнтовною, перелік предметів та інтегрованих курсів визначається закладом освіти відповідно до затвердженої освітньої програми. Перед друком Свідоцтва досягнень рекомендовано видалити зайві рядки або підкреслити назви курсів відповідно до освітньої програми закладу освіти.

Графа «Характеристика навчальної діяльності» сформована відповідно до переліку наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. Зазначена графа заповнюється класним керівником за результатами спостережень, проведених спільно з вчителями-предметниками, які працюють з класом. Спостереження проводяться впродовж року за планом, визначеним закладом освіти. Рекомендовано позначити особливо виражені наскрізні вміння учня/учениці, зокрема, вияв інтересу до навчання, розуміння прочитаного, вміння висловлювати власну думку, критично та системно мислити, логічно обґрунтовувати власну позицію, діяти творчо, вияв ініціативи у процесі навчання, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими з метою заохочення подальшого розвитку відповідних умінь. Заповнення графи здійснюється шляхом виставлення відповідної позначки навпроти

сформованого уміння. Педагогічні колективи можуть виробляти власні способи спостереження за розвитком наскрізних умінь і застосовувати у тому числі вербальні характеристики замість позначки. Заповнення цієї граfi здійснюється по завершенню кожного навчального року або в разі зміни здобувачем освіти навчального закладу.

Заповнення граfi «Характеристика результатів навчання» здійснюється відповідно до переліку навчальних предметів, визначених затвердженою освітньою програмою закладу. Заповнюється з урахуванням фіксованих у класних журналах результатів досягнень учнів упродовж навчального року. Рекомендується у класних журналах і в Свідоцтві перед виставленням підсумкової оцінки у відповідних графах результатів навчання зазначати першу літеру («В», «Д», «С», «П»), що відповідає назві рівня досягнень орієнтовних критеріїв оцінювання результатів навчання з предметів (Високий, Достатній, Середній, Початковий) або за допомогою виставлення відповідних балів.

Рекомендуємо систему оцінювання результатів навчання в освітніх галузях «Мистецтво», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Фізична культура» здійснювати на позитивному ставленні до кожного учня, і враховувати не рівень недоліків та прорахунків, а рівень особистих досягнень. Визначення досягнень учнів у рівнях (Високий, Достатній, Середній, Початковий) з зазначених вище галузей нададуть змогу вчителю об'єктивно, але водночас, не пригнічуючи особистість, оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх чи фізичних здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю. За рішенням педагогічної ради заклад освіти може відмовитись від оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів освітніх галузей «Мистецтво», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Фізична культура» або визначити власну шкалу оцінювання.

Акцентуємо увагу, що заклади освіти мають право на свободу вибору форм, змісту та способів оцінювання за рішенням педагогічної ради.

Формувальне (поточне формувальне) оцінювання, окрім рівневого або бального може здійснюватися у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо).

Основною ланкою в системі контролю у закладах загальної середньої освіти є поточний контроль, що проводиться систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання.

Основна функція поточного контролю – навчальна. Запитання, завдання, тести, тощо спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою класу. Також звертаємо увагу на важливість урахування мотиваційно-стимулюючої функції поточного оцінювання.

Тематичне оцінювання пропонується здійснювати на основі поточного оцінювання із урахуванням проведених діагностичних (контрольних) робіт, або без проведення подібних робіт залежно від специфіки навчального предмета. Під час виставлення тематичного бала результати перевірки робочих зошитів, як правило, не враховуються.

Семестрове оцінювання може здійснюватися за результатами контролю груп загальних результатів відображених у Свідоцтві досягнень. Семестровий контроль проводиться з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів і підтвердження результатів поточних оцінок, отриманих учнями раніше. Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються вчителем з урахуванням рівня навченості учнів, що дає змогу реалізувати диференційований підхід до навчання. Звертаємо увагу, що Семестровий контроль може бути комплексним, проводиться у формі тестування тощо. Фіксація записів тематичного та семестрового оцінювання проводиться в окремій колонці без дати. Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та контролю груп загальних результатів.

Залежно від специфіки навчального предмета та кількості годин, передбачених навчальним планом на його вивчення (одногородні курси) контроль групи результатів може проводитись упродовж навчального року. Вчитель може змістити акценти на результати опанування більш важливих тем, попередивши про це учнів на початку семестру.

Річне оцінювання здійснюється на підставі загальної оцінки результатів навчання за I та II семестри. Окремі види контрольних робіт, як правило, не проводяться.

Запропоновані загальні критерії оцінювання результатів навчання (Додаток 2) є орієнтовними і можуть бути застосовані в частині, що відповідає очікуваним результатам навчання, визначеним відповідною навчальною програмою. Критерії оцінювання за предметами або освітніми галузями розробляються відповідно до загальних критеріїв оцінювання з урахуванням характеристик груп загальних результатів відповідної галузі. Орієнтовні критерії з кожного навчального предмета можуть міститися в навчальних програмах дисциплін і конкретизуються в освітній програмі закладу освіти.

Оцінювання має бути зорієнтованим на очікувані групи результатів навчання, передбачені навчальною програмою з відповідного предмета або курсу.

Якщо рівень результатів навчання учня (учениці) визначити неможливо з якихось причин, у класному журналі та свідоцтві досягнень, таблиці навчальних досягнень роблять запис «не атестований(а) (н/а)».

Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами здійснюють відповідно до індивідуальної програми розвитку, що розробляється на основі висновку фахівців інклюзивно-ресурсного центру, де зазначено труднощі функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, що можуть впливати на ефективність застосування певних форм оцінювання. Добір форм оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами здійснюють індивідуально з обов'язковим урахуванням їх можливостей функціонування, життєдіяльності та здоров'я.

При оцінюванні рівня сформованості предметних компетентностей учнів з особливими освітніми потребами вилучають ті складові (знання, вміння, види діяльності та інше), опанування якими є утрудненим або неможливим для учня з огляду на труднощі функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Порада від авторки даного видання

З особливостями здійснення оцінювання учнів, зокрема формульованого, рекомендуємо ознайомитись за Листом МОН України від 06.08.2021 №4.5/2303-21 «Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» (див. *аналогічне видання минулого н.р.*).

<https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-osoblyvostej-organizatsiyi-osvitnogo-protsesu-5-klasih-nush/>

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ

учня / учениці _____ класу

Характеристика навчальної діяльності*	Стан сформованості (сформовано/формується)
виявляє інтерес до навчання	
виявляє розуміння прочитаного	
висловлює власну думку	
критично та системно мислить	
логічно обґрунтовує власну позицію	
діє творчо	
виявляє ініціативу в процесі навчання	
конструктивно керує емоціями	
оцінює ризики	
самостійно приймає рішення	
розв'язує проблеми	
співпрацює з іншими	

Характеристика результатів навчальної діяльності (витяг для ЗСО)

Навчальний предмет / інтегрований курс	Результати навчання	Рівень досягнення результатів навчання		
		I семестр	II семестр	Рік
Здоров'я, безпека та добробут (інтегрований курс)	Піклується про здоров'я			
	Приймає рішення для безпеки			
	Виявляє підприємливість і поводить етично			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Етика / Курси морального спрямування _____ _____	Поводиться етично			
	Мислить критично			
	Позитивно ставиться до себе та оточуючих			
	Загальна оцінка результатів навчання**			

**Загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів,
які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту
базової середньої освіти**

Рівні результатів навчання	Бал	Загальна характеристика
I. Початковий	1	Учень/учениця розрізняє об'єкти вивчення
	2	Учень/учениця відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Учень/учениця відтворює частину навчального матеріалу; з допомогою вчителя виконує елементарні завдання
II. Середній	4	Учень/учениця з допомогою вчителя відтворює основний навчальний матеріал, повторює за зразком певну операцію, дію
	5	Учень/учениця відтворює основний навчальний матеріал, з помилками й неточностями дає визначення понять, формулює правило
	6	Учень/учениця виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу; відповідає правильно, але недостатньо осмислено; застосовує знання при виконанні завдань за зразком
III. Достатній	7	Учень/учениця правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, наводить окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії
	8	Учень/учениця має достатні знання, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність; відповіді логічні, хоч і мають неточності
	9	Учень/учениця добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, аналізує й систематизує інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
IV. Високий	10	Учень/учениця має повні, глибокі знання, використовує їх у практичній діяльності, робить висновки, узагальнення
	11	Учень/учениця має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, знаходить інформацію та аналізує її, ставить і розв'язує проблеми
	12	Учень/учениця має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує, оцінює, узагальнює

	опанований матеріал, самостійно користується джерелами інформації, приймає обґрунтовані рішення
--	---

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

За листом Міністерства освіти і науки України від 22.09.2021 № 1/9-482

У 2022/2023 навчальному році вивчення предмета «Основи здоров'я» у 6 – 9 класах здійснюватиметься за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 07.06.2017 № 804. Програму розміщено на офіційному вебсайті МОН (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zaqalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>).

Відповідно до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня, затвердженої наказом МОН від 20.04.2018 № 405, на вивчення предмета у 6 – 9 класах передбачена 1 година на тиждень.

Головне завдання навчання основам здоров'я – вплинути педагогічними методами на свідомість і поведінку учнів шляхом розвитку у них життєвих і спеціальних навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки і гармонійного розвитку.

Результатом навчання має бути розвиток здоров'язбережувальних компетентностей учнів, зокрема збільшення обсягу знань щодо збереження життя та зміцнення здоров'я, поглиблення навичок та умінь (зокрема, прийняття рішень, розв'язання проблем, творчого та критичного мислення, спілкування, самооцінки та почуття гідності, протистояння негативному психологічному впливові, подолання емоцій та стресу, розвиток співчуття і відчуття себе як громадянина), усвідомлення учнями необхідності відповідати за своє життя і здоров'я.

Під час планування вивчення основ здоров'я вчителю необхідно керуватися, насамперед, принципами наступності, перспективності, активності та емоційності. Необхідним є використання системи завдань, спрямованих на уможливлення оволодіння здоров'язбережувальними компетенціями (розвиток життєвих і спеціальних здоров'язбережувальних навичок) та загальнонавчальними вміннями (управління процесом розуміння учнями прочитаного тексту, оволодіння ними вмінням аналізувати, порівнювати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, брати участь у проєктній діяльності, рольовій грі, розв'язанні конкретних ситуацій).

Особливість методики проведення уроків предмета «Основи здоров'я» полягає в тому, що оволодіння сприятливими для здоров'я і розвитку особистості життєвими навичками потребує багаторазового вправлення, насамперед у процесі групової взаємодії.

Ефективними на уроках основ здоров'я можуть бути сучасні педагогічні технології, що ґрунтуються на використанні методів інтерактивного навчання, у тому числі й системи завдань і вправ, зорієнтованих на діалогові форми навчальної взаємодії, використання тренінгових форм, проєктної діяльності, ведення індивідуальних і колективних портфоліо.

Специфічними засобами змісту предмета «Основи здоров'я» діяльність учня/учениці спрямовується на розвиток активності у засвоєнні засад здорового способу життя, на розвиток продуктивного і творчого мислення. З цією метою доцільно використовувати у навчальному процесі завдання, що різняться за характером пізнавальної діяльності учнів та враховують навчальні і розвивальні цілі.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється відповідно до орієнтовних вимог до оцінювання, затверджених наказом МОН від 21.08.2013 №1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти». Об'єктом оцінювання навчальних досягнень учнів з основ здоров'я є емоційно-ціннісне ставлення до навколишньої дійсності, дотримання правил поведінки учнів у життєвих ситуаціях, сформованість умінь та навичок. Зміст завдань для перевірки навчальних досягнень з теми має відповідати очікуваним результатам навчання учнів, визначеним програмою, та критеріям оцінювання. Завдання для перевірки навчальних досягнень мають спиратися не стільки на базові знання учнів, як на вміння застосовувати їх.

Практичні поради «Як вчителі можуть говорити з учнями про коронавірус (COVID-19)» наведено на сайті ЮНІСЕФ і сайті НУШ. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та ГО «Смарт освіта», за підтримки Міністерства освіти і науки України розробили дистанційні уроки про коронавірусну інфекцію COVID-19. Методичні рекомендації для вчителів та навчальні матеріали для учнів опубліковано на сайті НУШ.

Постійної уваги вчителя заслуговує співпраця з батьками, дорослими членами сім'ї. Слід звернути увагу учнів і батьків на співпрацю під час виконання завдань, спрямованих на моделювання здоров'язбережувальних компетенцій дітей. Програмою передбачена обов'язкова участь дорослих у виконанні таких завдань (позначені у чинній програмі зірочкою): «Прийняття зважених рішень щодо переходу дороги», «Обстеження безпеки своєї оселі», «Відпрацювання навичок вимірювання температури тіла», «Виконання вправ для формування правильної постави та гімнастики для очей».

Особливістю оцінювання здоров'язбережувальної діяльності дитини є відзначення як позитивного навіть мінімального досягнення в школі, вдома, у громаді, для чого необхідна тісна співпраця учителя з батьківською громадою.

Партнерство школи і батьківської громади щодо здоров'язбереження дітей уможлиблює:

- участь батьків у навчанні і вихованні дітей в умовах школи;
- спільну відповідальність за освітній процес;
- підвищення рівня здоров'язбережувальної компетентності членів сім'ї;
- участь батьківської громади у прийнятті рішень щодо здоров'я дітей, підвищення значимості громади в управлінні життя суспільства;
- поліпшення здоров'язбережувального середовища школи.

Рекомендуємо за рахунок годин варіативної складової запроваджувати факультативи з формування здорового способу життя, збереження репродуктивного здоров'я, профілактики неінфекційних захворювань, ВІЛ-інфекції/СНІДу тощо.

Перелік навчальних програм та навчальної літератури, рекомендованої МОН для використання в освітньому процесі, розміщено на офіційному вебсайті Інституту модернізації змісту освіти.

Методичне видання

ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА УСПЕНСЬКА

Основи здоров'я.

**Курси і предмети соціальної і здоров'язбережувальної
освітньої галузі.**

2022 – 2023 навчальний рік

Методичні рекомендації.

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
40007 м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 5

2022-2023: ЯК ПРОХОДИТИМЕ НАВЧАННЯ

Навчальний рік розпочнеться 1 вересня 2022 року та триватиме до 30 червня 2023 року

Школу має обстежити комісія та визначити, чи можна в ній гарантувати безпеку учнів

Важливо забезпечити наявність обладнаного укриття для всіх учасників освітнього процесу

Якщо потужності споруд цивільного захисту є недостатніми для укриття всіх учасників освітнього процесу, то освітній процес варто організувати позмінно

Школи та прилеглі території рекомендовано перевірити на наявність вибухонебезпечних предметів

Необхідно визначити та позначити шляхи евакуації

Варто створити запаси води та медикаментів

Важливо проводити тренування з учасниками освітнього процесу щодо дій у разі повітряної тривоги

За можливості треба підключити Wi-Fi в укриттях для проведення занять

На території ведення бойових дій і тимчасово окупованих територіях запроваджується освітній процес у дистанційному режимі. В інших регіонах, в залежності від безпекової ситуації, можна поєднувати очний і дистанційний режими

Під час сигналу «Повітряна тривога» всі зобов'язані пройти в укриття

2022-2023 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

	ВЕРЕСЕНЬ					ЖОВТЕНЬ					ЛИСТОПАД					ГРУДЕНЬ					СІЧЕНЬ					
тижні	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV		
ПН	5	12	19	26		3	10	17	24		31	7	14	21	28	5	12	19	26		2	9	16	23	ПН	
ВТ	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29	6	13	20	27		3	10	17	24	ВТ	
СР	7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30	7	14	21	28		4	11	18	25	СР	
ЧТ	1	8	15	22	29	6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29	5	12	19	27	ЧТ	
ПТ	2	9	16	23	30	7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30	6	13	20	29	ПТ	
СБ	3	10	17	24		1	8	15	22	29	5	12	19	26		3	10	17	24	31	7	14	21	30	СБ	
НД	4	11	18	25		2	9	16	23	30	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	31	НД
	ЛЮТИЙ					БЕРЕЗЕНЬ					КВІТЕНЬ					ТРАВЕНЬ					ЧЕРВЕНЬ					
тижні	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	
ПН	6	13	20	27		6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29	5	12	19	26		ПН
ВТ	7	12	21	28		7	12	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30	6	13	20	27		ВТ
СР	1	8	15	22		1	8	15	22	29	5	12	19	26		3	10	17	24	31	7	14	21	28		СР
ЧТ	2	9	16	23		2	9	16	23	30	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29	ЧТ
ПТ	3	10	17	24		3	10	17	24	31	7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30	ПТ
СБ	4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29	6	13	20	27		3	10	17	24		СБ
НД	5	12	19	26		5	12	19	26		2	9	16	23	30	7	14	21	28		4	11	18	25		НД

Терміни канікул визначає ЗНЗ. Їх тривалість – не менше 30 календарних днів

РОЗКЛАД УРОКІВ I СЕМЕСТР

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

II СЕМЕСТР

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

, 35 годин

Практичних завдань – 21, проєктів – 2, екскурсія – 1,
«Уроки здорового харчування» - 5 (I сем.)

Є
3x0-

**Підручник Беха І.Д. та ін.
I СЕМЕСТР
16 годин**

«ПОГОДЖЕНО»

Заступник директора з
навчально-виховної-роботи

практичних завдань – 4

« _____ » 20 р.

№	Теми розділів та уроків	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	§	Дата
I. Безпека і здоров'я людини, 8 годин				
Наскрізна змістова лінія «Громадянська відповідальність» Т-2				
1	1	Захист життя і здоров'я у воєнний час. Захист життя під час обстрілів, бомбардувань. Шляхи і правила евакуації. Вибір надійного укриття. Як діяти під завалами. Види техногенних аварій, які виникли внаслідок воєнних дій. Дії під час хімічної та радіаційної небезпеки. Контакти з озброєними людьми на окупованих територіях. Практичне завдання дод.1. <i>Відпрацювання алгоритмів пошуку надійного укриття та евакуації</i>		
2	2	Попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів. Види й ознаки вибухонебезпечних предметів Ідентифікація загроз: міни (протипіхотні, протитранспортні), боєприпаси (що не вибухнули), детонатори/підричники, саморобні вибухові пристрої та міни-пастки, набої. Ознаки небезпечних територій. Позначення/ маркування небезпечних територій		

		<p>(«Небезпечно міни» та інші). Правила поведінки під час: виявлення вибухонебезпечних предметів, якщо опинились на замінованій території або стали свідком інциденту на мінному полі. Небезпека самостійного маркування вибухонебезпечного предмета у безпосередньої близькості від нього. Взаємодія з рятувальними службами.</p> <p>Практичні завдання дод. 2. <i>Обговорення ситуацій та створення алгоритмів виживання для тих, хто опинився під завалами.</i></p> <p>3. <i>Відпрацювання навичок безпечної поведінки під час виявленні незнайомих предметів/вибухонебезпечних предметів.</i></p> <p>4. <i>Взаємодія з рятувальними / правоохоронними службами</i></p>		
3	3	<p>Невідкладна домедична допомога. Визначення стану потерпілого. Перша допомога у надзвичайних ситуаціях. Види і наслідки кровотеч. Невідкладна допомога при кровотечах. Серцево-легенева реанімація. Алгоритм рятування людей під час пожежі, з-під завалів. Невідкладна медична допомога при опіках, отруєнні чадним газом.</p> <p>Практичне завдання дод. 5. <i>Відпрацювання навичок надання невідкладної допомоги при травмах, кровотечах, опіках, втраті свідомості, зупинках дихання</i></p>		
4	4	<p>Психологічна самопомога. Дозрівання мозку та емоції. Емоційні реакції в гострих стресових ситуаціях. Травматичний стрес та ПТСР. Керування емоціями. Техніки самопомоги. Дихальна гімнастика. Нервово-мязова</p>		

	<p>релаксація. Техніки-заземлення. Медитація. Аутотренінг. Робота зі страхами і тривожними думкам.</p> <p>Практичні завдання дод.</p> <p>6. Відповідальність щодо розповсюдження у соціальних мережах роликів/ меседжей ризикованої поведінки та інформації, що може загрожувати національній безпеці.</p> <p>7. Відпрацювання технік психологічної самопомоги в гострих стресових ситуаціях</p>			
--	---	--	--	--

5	5	Дотримання здорового способу життя. Сфери життя людини. Т-2 Практичні завдання. 1. Аналіз свого способу життя та особистих цілей. 2. Довгострокове планування з урахуванням важливих сфер життя	Учні: називають: чинники підтримання мотивації до здорового способу життя; чинники впливу на здоров'я; уміють: аналізувати свій спосіб життя, особисті цілі; демонструють високий рівень мотивації до здорового способу життя, віру в себе, позитивне ставлення до своїх життєвих перспектив; пояснюють вплив способу життя на здоров'я; уміють: розробляти довгострокові плани, враховуючи важливі сфери життя; наводять приклади довгострокових і короткострокових наслідків різних способів життя; пояснюють: необхідність планування життя	§1, 2	
6	6	Сучасне уявлення про здоров'я. Взаємозв'язок фізичної, психічної, соціальної і духовної складових здоров'я. Чинники, що впливають на показники здоров'я населення	Учні: називають: чинники впливу на здоров'я; наводять приклади холістичного підходу до здоров'я; розпізнають ознаки здоров'я, хвороби та проміжних станів; пояснюють: взаємозв'язок різних складових здоров'я	§ 3, 4	
7	7	Збереження і зміцнення фізичної складової здоров'я. Взаємозв'язок складових фізичного здоров'я. Види рухової активності. Вплив рухової активності на фізичне, психологічне і соціальне благополуччя людини. Практичне завдання 3. Експрес-оцінка індивідуального рівня фізичного здоров'я	Учні: називають: індикатори фізичної форми; чинники розвитку фізичного здоров'я; уміють здійснювати експрес-оцінку здоров'я; наводять приклади: популярних видів рухової активності; аеробної та анаеробної активності; дотримуються правил рухової активності	§ 5, 6	
8	8	Біологічні ритми і здоров'я. Значення сну в юнацькому віці. Складові особистої гігієни. Гігієнічні процедури	Учні: пояснюють значення сну в юнацькому віці; наводять приклади гігієнічних процедур; дотримуються правил особистої гігієни	§ 7, 8	

II. Фізична складова здоров'я. Уроки здорового харчування, 8 годин

Наскрізнi змістові лінії: «Громадянська відповідальність» **Т-2;**
«Підприємливість і фінансова грамотність» **Т-4**

9	1	Рациональне харчування	Учні: дотримуються правил збалансованого харчування	§ 9	
10	2	Харчування при різному фізичному навантаженні. Контроль за масою тіла. Практичне завдання 4. Розрахунок калорійності харчового раціону відповідно до енергозатрат організму	Учні: <i>уміють:</i> визначати індекс маси тіла, безпечно контролювати масу свого тіла	§ 10	
11	3	Уроки здорового харчування. ЧИСТОТА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ. УЗХ 1. Органічне харчування. Безпечне харчування	Учні (учениці): <i>називатимуть</i> правила запобігання харчових отруєнь; <i>розрізнятимуть</i> терміни «органічне харчування» та «безпечне харчування»; <i>пояснюватимуть</i> переваги органічного та безпечного харчування; <i>наводитимуть приклади</i> конвенційного і органічного сільського господарства		
12	4	УЗХ 2. Способи покращення якості продуктів. Як захистити себе від нітратів	Учні (учениці): <i>називатимуть</i> способи покращення якості продуктів харчування; <i>розрізнятимуть</i> методи визначення якості харчових продуктів; <i>пояснюватимуть</i> небезпечний вплив нітратів на організм людини; <i>характеризуватимуть</i> способи нейтралізації нітратів		
13	5	УЗХ 3. Вимоги до питної води	Учні (учениці): <i>називатимуть</i> критерії до визначення якості питної води; <i>наводитимуть приклади</i> захворювань, причиною яких є неякісна вода; <i>описуватимуть</i> причини забруднення питної води, способи її очищення; <i>пояснюватимуть</i> доцільність заходів щодо водопостачання води для населення на рівні держави; <i>оцінюватимуть</i> рівень забезпеченості питною водою населення України і світу		
14	6	УЗХ 4. ГМО. Харчові добавки. Читаємо	Учні (учениці): <i>називатимуть</i> види харчових добавок; <i>наводитимуть</i>		

		етикетки на харчових продуктах	<i>приклади</i> позитивних та негативних сторін ГМО; <i>описуватимуть</i> вплив на організм БАД, емульгаторів, консервантів; <i>робитимуть висновки</i> про використання харчових добавок та ГМО		
15	7	УЗХ 5. Практична робота. Корисне меню. Готуємо самі. <i>Найкращий коктейль</i>			
16	8	Моніторинг здоров'я. Види моніторингу фізичної складової здоров'я. Показники фізичного здоров'я	Учні: <i>уміють</i> здійснювати експрес-оцінку і моніторинг здоров'я; <i>пояснюють</i> переваги здорового способу життя; вплив рухової активності на здоров'я	§ 11	

9 КЛАС

Підручник Беха І.Д. та ін.
II СЕМЕСТР, 19 годин

«**ПОГОДЖЕНО**»

Заступник директора з
навчально-виховної роботи

Практичних завдань **10**, міні-проект – _____
1, екскурсія - 1 « _____ » _____ 20 р.

№	Розділи, теми	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	§	Дата	
III. Психічна й духовна складові здоров'я, 8 годин					
Наскрізнi змістові лінії: «Громадянська відповідальність» T-2 ; «Підприємливість і фінансова грамотність» T-4					
17	1	Самореалізація у підлітковому та юнацькому віці. Складові самореалізації. Самопізнання і формування особистості T-2, T-4	Учні: <i>називають:</i> складові самореалізації	§ 12	
18	2	Поняття життєвого самовизначення. Складові життєвого самовизначення. Критерії і мотиви для вибору професії. Профорієнтація. Практичне завд. 5. Виявлення професійних схильностей T-2, T-4 Міні-проект: «Дослідження ринку праці за матеріалами	Учні: <i>називають:</i> складові життєвого самовизначення; критерії професійного самовизначення; <i>наводять приклади</i> різних професій; <i>пояснюють</i> необхідність вибору професії згідно з власними бажаннями, здібностями і перспективами на ринку праці	§ 13	

		засобів масової інформації» Т-2, Т-4		
19	3	Екскурсія до центру зайнятості населення Т-2, Т-4		
20	4	Емоційне благополуччя. Природа і види емоцій. Поняття емоційної зрілості. Саморегуляція. Методи самоконтролю	Учні: <i>пояснюють</i> значення емоційного благополуччя для здоров'я і професійного успіху; роль емоцій в житті людини	§ 14
21	5	Уміння вчитися. Активне і пасивне навчання. Індивідуальні особливості сприйняття і навчання. Практичне завдання 6. <i>Визначення індивідуального стилю навчання</i>	Учні: <i>розпізнають</i> ознаки активного і пасивного навчання; <i>пояснюють</i> процес сприйняття і засвоєння інформації; переваги активного стилю навчання; <i>уміють</i> визначати свій стиль навчання	§ 15
22	6	Умови і способи ефективного навчання й підготовки до іспитів. Підготовка до Державної підсумкової атестації. Планування часу. Практичне завдання 7. <i>Відпрацювання навичок раціонального планування часу і підготовки до Державної підсумкової атестації</i> Т-2,Т-4	Учні: <i>називають:</i> умови ефективного навчання; <i>уміють</i> застосовувати прийоми ефективного навчання; раціонально планувати час	§ 16
23	7	Риси характеру. Чинники, від яких залежить характер людини. Самовиховання характеру. Практичне завдання 8. <i>Самооцінка характеру. Проект самовиховання *</i>	Учні: <i>наводять приклади:</i> рис характеру за категоріями ставлення до себе, інших людей, речей, праці; <i>пояснюють</i> залежність формування характеру від різних чинників; <i>уміють</i> визначати життєві навички, необхідні для удосконалення характеру; складати план удосконалення характеру	§ 17, 18
24	8	Роль життєвих цінностей у формуванні характеру. Цінності і якість життя. Моральний розвиток особистості	Учні: <i>уміють</i> аналізувати свої життєві цінності; <i>пояснюють</i> значення моральних цінностей у формуванні характеру; <i>називають:</i> етапи морального розвитку особистості	§ 19
IV. Соціальна складова здоров'я, 11 годин				

Наскрізнi змiстовi лiнii: «Екологiчна безпека та сталий розвиток» Т-1 ; «Громадянська вiдповiдальнiсть» Т-2 ; «Пiдприємливiсть i фiнансова грамотнiсть» Т-4				
25	1	Соцiальне благополуччя. Соцiальна компетентнiсть. Стосунки i рiвнi спiлкування. Навички ефективного спiлкування. Т-1, Т-2, Т-4 Практичне завдання 9. Вiдпрацювання прийомiв ефективного спiлкування з дорослими й однолiтками Т-4	Учнi: <i>умiють:</i> ефективно спiлкуватися	§ 20
26	2	Принципи формування мiжособистiсних стосункiв. Стосунки з дорослими i однолiтками	Учнi: <i>умiють:</i> розбудовувати мiжособистiснi стосунки	§ 21
27	3	Цiннiсть родини. Чинники мiцної родини. Готовнiсть до сiмейного життя. Практичне завдання 10. Визначення мiсця здоров'я в iєрархii власних життєвих цiнностей Т-1, Т-2	Учнi: <i>називають:</i> ознаки мiцної родини; <i>пояснюють</i> роль родини у задоволеннi потреб людини	§ 22
28	4	Репродуктивне здоров'я молодi. Стан репродуктивного здоров'я молодi в Украiнi. Негативнi наслiдки раннiх статевих стосункiв. Вплив психоактивних речовин на репродуктивне здоров'я. Практичне завдання 11. Вiдпрацювання навичок отримання достовiрної iнформацii про iнфекцiйнi та неiнфекцiйнi захворювання у своєму середовищi	Учнi: <i>називають:</i> чинники ризику для репродуктивного здоров'я молодi в Украiнi; установи, що надають соцiально-психологiчнi та медичнi послуги для молодi; <i>наводять приклади</i> негативних наслiдкiв раннiх статевих стосункiв; <i>пояснюють</i> вплив психоактивних речовин на репродуктивне здоров'я	§ 23

29	5	Профілактика вроджених вад. Запобігання захворюванням, які передаються статевим шляхом. Засоби контрацепції		§ 24	
30	6	ВІЛ/СНІД: проблема людини і проблема людства. Формула індивідуального захисту. Тестування на ВІЛ-інфекцію, гепатити В і С. Значення моральних цінностей для профілактики ІПСШ	Учні: називають: шляхи інфікування ВІЛ, гепатитами В і С; три стадії ВІЛ-інфекції; методи профілактики ВІЛ-інфекції на особистому і державному рівнях, формулу індивідуального захисту; принципи тестування на ВІЛ-інфекцію; <i>уміють:</i> оцінювати ризики інфікування ВІЛ, гепатитами В і С у життєвих ситуаціях; надавати достовірну інформацію з проблеми ВІЛ-інфекції/СНІДу	§ 25	
31	7	Протидія дискримінації ВІЛ-позитивних людей. Соціально-психологічні та медичні послуги держави для молоді. Практичне завдання 12. <i>Ознайомлення з роботою установ, які надають соціально-психологічні та медичні послуги за місцем проживання</i>	Учні: називають: основні положення законодавства України у сфері протидії епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу; <i>уміють:</i> протидіяти стигмі та дискримінації; <i>пояснюють</i> значення моральних цінностей у протидії епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу	§ 26	
32	8	Сучасний комплекс проблем безпеки. Безпека як потреба людини. Види і рівні загроз. Заходи безпеки. Взаємозв'язок особистої, національної і глобальної безпеки. Т-1 Практичне завдання 13. <i>Відпрацювання навичок оцінювання ризику на особистому рівні</i>	Учні: називають: рівні та види загроз і заходи безпеки на індивідуальному, національному і глобальному рівнях; <i>пояснюють</i> роль безпеки в ієрархії потреб; взаємозв'язок особистої, національної і глобальної безпеки	§ 27	
33	9	Концепція національної безпеки України. Сфери національної безпеки. Проект «Велосипед	Учні: називають: основні пріоритети і сфери національної безпеки України; <i>уміють:</i> оцінювати ризики для	§ 28	

		та цілі сталого розвитку. Переваги велосипеда як транспорту»	життя і здоров'я людини на індивідуальному і суспільному рівнях; наводять приклади чинників впливу на рівень суспільної безпеки		
34	10	Глобальні загрози, породжені діяльністю людини та їх вплив на здоров'я. Практичне завдання 14. Оцінювання екологічних небезпек за місцем проживання, що впливають на здоров'я громади** Т-1	Учні: називають: глобальні загрози, породжені діяльністю людини; демонструють відповідальне ставлення до екологічних проблем своєї місцевості	§ 29	
35	11	Розвиток екологічно доцільного мислення і поведінки, як складова формування здорового способу життя. Міжнародне екологічне право. Екологічне законодавство України. Поняття інформаційного суспільства та сталого розвитку	Учні: пояснюють: необхідність контролювати розвиток людства; зміст поняття «сталий розвиток» людства; значення принципу: «Мислити глобально, діяти локально»; розпізнають позитивні й негативні наслідки технічного прогресу	§ 30	

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ФАКУЛЬТАТИВНОГО КУРСУ «ЗАХИСТИ СЕБЕ ВІД ВІЛ»

Календарно-тематичне планування розроблено згідно Програми навчального курсу для учнівської молоді старшого підліткового та юнацького віку «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу» (Захисти себе від ВІЛ) / Воронцова Т.В., Оржеховська В.М., Пономаренко В.С. Київ : Освіта, 2020 (схвалена листом ІМЗО від 15.09.2020 « 22.1/12-Г-775).

Курс передбачає проведення 17 двогодинних занять та однієї години для проведення тестування учнів. Відповідно до програми загальна тема заняття виділена **жирним**, а її складові – 2 підтеми – розкривають зміст кожної навчальної години.

“ПОГОДЖЕНО”

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

_____

_____

_____

_____

“ ___ ” _____ 20 ____

_____ / _____

35 годин

17 занять (2-х годинних) + 1 год. анонімного опитування

№ з/п	Дата	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня підготовки учнів
ВСТУПНИЙ ТРЕНІНГ (2 ГОД.)			
1		Анонімне опитування за тестом «ДО» (Знання, Ставлення, Наміри, Уміння)	<i>Мета заходу:</i> оцінювання ефективності педагогічного впливу тренінг-курсу. Проводиться до початку і після завершення навчання. <i>Очікувані результати:</i> Заповнені учасниками анкети (анонімні). Усереднена для групи оцінка рівня захищеності за критичними факторами щодо ВІЛ-інфікування. <i>Зміни у детермінантах поведінки учнів</i>
2		Вступ. Здоров'я і життєві навички в сучасному світі. Вимоги і виклики сучасного світу. Життєве самовизначення і планування майбутнього. Навички, сприятливі для здоров'я. Тренінг – ефективна форма групової роботи	<i>Пояснюють, як визначати життєві плани і досягати мети.</i> <i>Розпізнають життєві і спеціальні навички, сприятливі для здоров'я і майбутньої професії.</i> <i>Дотримуються правил групової взаємодії</i>

МОДУЛЬ 1. БАЗОВА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВІЛ/СНІД/ІПСШ (8 ГОД.)

3		Поняття ВІЛ/СНІД/ІПСШ. Небезпека ІПСШ. Види й симптоми ІПСШ. ВІЛ – збудник захворювання на ВІЛ-інфекцію	<i>Розрізняють</i> поняття ВІЛ, СНІД, ІПСШ. <i>Пояснюють</i> , як поширюється ВІЛ/ІПСШ. значення термінів: «імунітет», «бактеріальні інфекції», «вірусні інфекції», «опортуністичні захворювання».
4		Стадії перебігу захворювання на ВІЛ-інфекцію. СНІД – остання стадія захворювання на ВІЛ-інфекцію. Що таке «опортуністичні захворювання»	<i>Називають</i> 3 стадії перебігу захворювання на ВІЛ-інфекцію. <i>Пояснюють</i> , як ВІЛ руйнує імунітет
5		ВІЛ: шляхи зараження і способи захисту. Шляхи ВІЛ-інфікування. Умови зараження ВІЛ. Як ВІЛ НЕ передається	<i>Називають</i> 3 шляхи інфікування і 3 умови зараження ВІЛ. <i>Наводять приклади</i> ситуацій, за яких ВІЛ не передається. <i>Пояснюють значення</i> складових формули індивідуального захисту (утримання, вірність, захист, стерильність). <i>Наводять приклади</i> профілактичних заходів, які здійснює держава
6		Способи захисту від ВІЛ/ІПСШ	
7		Поведінка і ризики Поняття ризику. Види ризику	<i>Наводять приклади</i> ризикованої поведінки. <i>Демонструють уміння</i> оцінювати ризики
8		Критерії оцінювання ризику ВІЛ-інфікування в життєвих і професійних ситуаціях	<i>ВІЛ-інфікування у щоденних ситуаціях. Демонструють навички</i> пропагування поведінки, безпечної щодо ВІЛ/СНІД/ІПСШ
9		Джерела допомоги для молоді Клініки, дружні для молоді. Діагностика ВІЛ/ІПСШ. Симптоми – ненадійні ознаки	<i>Називають приклади</i> ситуацій, коли необхідно звернутися за допомогою до фахівця. <i>Демонструють уміння</i> обирати джерела цієї допомоги. <i>Називають 4 принципи</i> тестування на ВІЛ-інфекцію
10		Принципи тестування на ВІЛ-інфекцію	(добровільність, анонімність, конфіденційність, безкоштовність). <i>Пояснюють</i> , що означають ці принципи. <i>Називають переваги і недоліки</i> раннього обстеження на ВІЛ-інфекцію. <i>Оцінюють</i> рівень особистої відповідальності за своє здоров'я

МОДУЛЬ 2. РІВНОПРАВНІ СТОСУНКИ: «НІ» АЛКОГОЛЮ Й НАРКОТИКАМ (8 ГОД.)

11		Налагодження рівноправних стосунків Принципи розбудови рівноправних стосунків. Стили спілкування	<i>Називають</i> ознаки рівноправних стосунків. <i>Розпізнають</i> пасивний, агресивний і упевнений стилі спілкування. <i>Називають</i> вербальні й невербальні ознаки пасивної, агресивної та упевненої поведінки.
12		Правила рівноправного (упевненого, асертивного) спілкування	<i>Пояснюють</i> їх переваги й недоліки. <i>Називають</i> складові асертивного (рівноправного) спілкування. <i>Демонструють уміння</i> спілкуватися упевнено (асертивно)
13		Прийняття виважених рішень	<i>Розрізняють</i> щоденні і складні рішення. <i>Демонструють уміння</i> застосовувати

		Види рішень. Наслідки рішень для життя і здоров'я (свого і оточуючих).	правило світлофора для аналізу проблем і прийняття виважених рішень. <i>Демонструють</i> прийоми самоконтролю
14		Правило прийняття важливих рішень: зупинись, подумай, вибери. Прийоми самоконтролю	
15		Протидія тиску і маніпуляціям. Соціальні впливи. Як розпізнати маніпуляції. Як протидіяти соціальному тиску	<i>Адекватно оцінюють</i> вплив однолітків та ЗМІ на прийняття їхніх рішень. <i>Розпізнають</i> спроби тиску і маніпуляцій. <i>Демонструють уміння</i> адекватно реагувати на небажані пропозиції.
16		Тренінг навичок відмови в умовах тиску	<i>Демонструють уміння</i> обирати ефективні прийоми протидії тиску з боку знайомих, друзів і компанії
17		«НІ» алкоголю, наркотикам, спільному використанню предметів, які колють або ріжуть. Ознаки наркотичної залежності. Міфи і факти	<i>Розпізнають</i> ознаки наркотичної залежності. <i>Відрізняють</i> факти про алкоголь і наркотики від міфів. <i>Називають</i> негативні наслідки вживання алкоголю й наркотиків.
18		Наслідки вживання алкоголю й наркотиків. Наркотики і ВІЛ	<i>Демонструють уміння</i> переконувати однолітків відносно небезпеки вживання алкоголю й наркотиків
МОДУЛЬ 3. ВІДПОВІДАЛЬНА ПОВЕДІНКА: ВІДСТРОЧЕННЯ ПОЧАТКУ СТАТЕВОГО ЖИТТЯ (8 ГОД.)			
19		Стать і гендер Поняття та ознаки статі і гендеру	<i>Розрізняють</i> поняття статі і гендеру. <i>Розпізнають</i> гендерні стереотипи, які призводять до дискримінації. <i>Пояснюють</i> їх особливу небезпеку в умовах епідемії ВІЛ/СНІДу
20		Гендерні стереотипи і ризики інфікування ВІЛ/ІПСШ	
21		Цінність родини Значення життєвих цінностей. Родина в ієрархії життєвих цінностей людини	<i>Називають</i> приклади важливих життєвих цінностей. <i>Пояснюють</i> значення родини для задоволення матеріальних і духовних потреб людини. <i>Називають</i> ознаки зрілості й готовності до сімейного життя
22		Важливі чинники міцної родини	
23		Небезпека ранніх статевиx стосунків. Поняття ризикованої статевої поведінки. Психологічні й соціальні наслідки ранніх статевиx стосунків	<i>Називають</i> наслідки ранніх сексуальних стосунків для дівчат, хлопців і обох статей. <i>Розповідають</i> про небезпеку підліткових вагітностей, абортів, ІПСШ. <i>Критично аналізують</i> вплив засобів масової інформації на статеvu поведінки молоді
24		Підліткова вагітність. Наслідки аборту	
25		Відстрочення початку статевогo життя. Причини утримання від сексуальних	<i>Обґрунтовують</i> важливість відстрочення сексуальних стосунків до шлюбу. <i>Називають</i> типові причини, чому важливо

		стосунків у підлітковому віці. Що допомагає відкласти початок статевого життя	утримуватися від статевих стосунків у підлітковому віці. <i>Наводять приклади практичних дій, які допомагають відкласти статеві стосунки</i>
26		Як висловити кохання без інтимних стосунків	<i>Демонструють</i> уміння уникати інтимних стосунків (на модельних ситуаціях). <i>Демонструють</i> уміння висловити почуття без інтимних стосунків
МОДУЛЬ 4. ВІДПОВІДАЛЬНА ПОВЕДІНКА: «НІ» НАСИЛЛЮ І НЕЗАХИЩЕНИМ КОНТАКТАМ (4 ГОД.)			
27		Протидія домаганням і насиллю Кримінальна відповідальність за сексуальні злочини. Ознаки віктимної поведінки. Як розпізнати небезпечну ситуацію	<i>Називають</i> види сексуальних злочинів і ознаки віктимної поведінки. <i>Наводять приклади</i> ситуацій, що загрожують сексуальним насиллям. <i>Розпізнають</i> типові прийоми сексуальних домагань. <i>Демонструють</i> уміння адекватно поводитися під час маніпулювання, тиску, погроз, застосування фізичної сили. <i>Наводять</i> рекомендації, як допомогти жертві насилля
28		Протидія сексуальним домаганням і насиллю. Як допомогти жертві насилля	
29		«НІ» незахищеним контактам (<i>проводити окремо для хлопців і дівчат</i>). Захист при контактах з кров'ю інших людей. Засоби контрацепції та профілактики ВІЛ/ІПСШ	<i>Пояснюють</i> особливу небезпеку незахищених статевих контактів і контактів з кров'ю інших людей. <i>Демонструють</i> уміння упевнено відстоювати позицію щодо необхідності захисту і відмовлятися від статевих контактів без презерватива
30		Тренінг навичок відмови від незахищених контактів	
МОДУЛЬ 5. ПРОТИДІЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ. ПІДТРИМКА ЛЮДЕЙ, ЯКІ ЖИВУТЬ З ВІЛ (4 ГОД. + 1 ГОД. ТЕСТУВАННЯ)			
31		Протидія стигмі і дискримінації ВІЛ-позитивних. Права людини і права дитини в контексті епідемії ВІЛ/СНІДу	<i>Називають</i> приклади прав людини і прав дитини і причини порушення цих прав. <i>Пояснюють</i> терміни «стигма» і «дискримінація». <i>Пояснюють</i> , що відчуває жертва стигми і дискримінації.
32		Поняття стигми і дискримінації. Небезпека стигми і дискримінації людей, які живуть з ВІЛ	<i>Наводять приклади</i> проявів стигми і дискримінації ВІЛ-позитивних людей
33		Підтримка людей, які живуть з ВІЛ. ВІЛ/СНІД – виклик людству. Моральні цінності у боротьбі з ВІЛ/СНІДом	<i>Пояснюють</i> , чому важливо проявляти людяність і співчуття до людей, які живуть з ВІЛ; <i>Розповідають</i> , що можна зробити для ВІЛ-позитивної людини.
34		Допомога людям, які живуть з ВІЛ. Роль волонтерів у боротьбі з епідемією. Знайомство з місцевими ВІЛ-	<i>Демонструють</i> уміння надавати підтримку і допомогу людям, які цього потребують

		сервісних організаціями	
35		Анонімне опитування за тестом «ПІСЛЯ» (Знання, Ставлення, Наміри, Уміння)	<i>Мета заходу: оцінювання ефективності курсу. Порівняння з тестом «ДО». Зміни у детермінантах поведінки учнів</i>

Методичне видання

ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА УСПЕНСЬКА

Основи здоров'я.

**Курси і предмети соціальної і здоров'язбережувальної
освітньої галузі.**

2022 – 2023 навчальний рік

Методичні рекомендації.

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
40007 м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 5

2022-2023: ЯК ПРОХОДИТИМЕ НАВЧАННЯ

Навчальний рік розпочнеться 1 вересня 2022 року та триватиме до 30 червня 2023 року

Школу має обстежити комісія та визначити, чи можна в ній гарантувати безпеку учнів

Важливо забезпечити наявність обладнаного укриття для всіх учасників освітнього процесу

Якщо потужності споруд цивільного захисту є недостатніми для укриття всіх учасників освітнього процесу, то освітній процес варто організувати позмінно

Школи та прилегли території рекомендовано перевірити на наявність вибухонебезпечних предметів

Необхідно визначити та позначити шляхи евакуації

Варто створити запаси води та медикаментів

Важливо проводити тренування з учасниками освітнього процесу щодо дій у разі повітряної тривоги

За можливості треба підключити Wi-Fi в укриттях для проведення занять

На території ведення бойових дій і тимчасово окупованих територіях запроваджується освітній процес у дистанційному режимі. В інших регіонах, в залежності від безпекової ситуації, можна поєднувати очний і дистанційний режими

Під час сигналу «Повітряна тривога» всі зобов'язані пройти в укриття

2022-2023 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

	ВЕРЕСЕНЬ					ЖОВТЕНЬ					ЛИСТОПАД					ГРУДЕНЬ					СІЧЕНЬ					
тижні	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV		
ПН	5	12	19	26		3	10	17	24		31	7	14	21	28	5	12	19	26		2	9	16	23	ПН	
ВТ	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29	6	13	20	27		3	10	17	24	ВТ	
СР	7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30	7	14	21	28		4	11	18	25	СР	
ЧТ	1	8	15	22	29	6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29	5	12	19	27	ЧТ	
ПТ	2	9	16	23	30	7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30	6	13	20	29	ПТ	
СБ	3	10	17	24		1	8	15	22	29	5	12	19	26		3	10	17	24	31	7	14	21	30	СБ	
НД	4	11	18	25		2	9	16	23	30	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	31	НД
	ЛЮТИЙ					БЕРЕЗЕНЬ					КВІТЕНЬ					ТРАВЕНЬ					ЧЕРВЕНЬ					
тижні	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	
ПН	6	13	20	27		6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29	5	12	19	26		ПН
ВТ	7	12	21	28		7	12	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30	6	13	20	27		ВТ
СР	1	8	15	22		1	8	15	22	29	5	12	19	26		3	10	17	24	31	7	14	21	28		СР
ЧТ	2	9	16	23		2	9	16	23	30	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29	ЧТ
ПТ	3	10	17	24		3	10	17	24	31	7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30	ПТ
СБ	4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29	6	13	20	27		3	10	17	24		СБ
НД	5	12	19	26		5	12	19	26		2	9	16	23	30	7	14	21	28		4	11	18	25		НД

Терміни канікул визначає ЗНЗ. Їх тривалість – не менше 30 календарних днів

РОЗКЛАД УРОКІВ I СЕМЕСТР

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

II СЕМЕСТР

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

